

**Estudi dels factors del procés d'emancipació dels
joves tutelats. Treball de Final de Grau d'Educació Social.**

Martí Roca i Pou

Curs 2014/2015

Xavier Tornafoch Yuste

Vic, 15 de maig de 2015

Índex

1. Introducció.....	2
2. Metodologia.....	4
3. Marc teòric i legislatiu.....	7
4. Estudi de camp.....	20
4.1.- Context.....	20
4.2.- Models de CRAE.....	21
4.3.- Anàlisi dels recursos.....	23
4.4.- Planificació del desinternament.....	25
4.5.- Autonomia i gestió dels recursos.....	27
4.6.- L'educació i la formació laboral.....	31
4.7.- La vinculació efectiva i afectiva.....	32
4.8.- Dol, trencament, pors i solitud.....	35
4.9.- Rols i percepció pròpia i social.....	37
4.10.- Valoració i durada dels recursos.....	39
5. Conclusions.....	42
6. Bibliografia.....	45

Annex

1. Introducció

Aquest treball pretén ser un esbós d'una realitat poc treballada i estudiada. Aquesta realitat és la dels joves que acaben de complir divuit anys i que han estat vinculats en el sistema de protecció de menors. Aquests joves són com qualsevol altre jove que viu a Catalunya però amb una petita diferència respecte de la resta: El seu tret diferencial es basa en què durant un període de temps determinat han estat tutelats pel departament de la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i Adolescència) i que, just al complir els 18 anys se'ls obliga a madurar de cop i a començar a decidir per ells mateixos (a diferència de bona part dels joves que ho fan amb la companyia de les seves famílies).

Com bé he dit abans, aquest treball serà una pinzellada de la realitat d'aquest col·lectiu. El temps és limitat, el col·lectiu és molt gran i m'he trobat amb traves legals que m'han impedit aprofundir en la visió dels joves. Per aquest motiu, només podrem parlar des de la visió dels educadors entrevistats i no de la totalitat del col·lectiu. Penso però, que serveix per fer-se una petita idea de com és tot el procés d'emancipació d'aquests joves i dels factors i variables que hi intervenen. Es tracta d'un període de pocs anys (dels 16 fins als 21), però molt intensos i que de ben segur marcaran la resta de la vida dels joves que han estat tutelades. Poder conèixer i aprofundir en aquestes experiències pot ajudar a millorar el sistema i alhora poder descobrir com és i com es viu tot aquest procés.

Actualment, a nivell europeu hi ha alguns estudis sobre l'emancipació dels joves tutelats, tot i que no són molt extensos i només estan centrats en alguns països i aspectes com és el nivell educatiu, oblidant la visió completa de la persona. A l'estat espanyol també hi ha algun petit informe que va en la mateixa direcció, sempre però a partir dels resultats dels informes anuals.

Tal i com he dit anteriorment, en aquest treball hi trobarem la visió dels diferents professionals que intervenen amb aquest col·lectiu. Per elaborar aquest treball s'ha tingut en compte la visió dels educadors de centres residencials, educadors de pisos per a majors de 18 anys i també la d'un coordinador de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i ExTutelats (ASJTET). A través de diferents entrevistes a aquests professionals pretenc

analitzar com es treballa i quins són els recursos que ofereix l'administració pública per garantir l'emancipació dels joves tutelats en igualtat d'oportunitats.

L'anàlisi de treball de camp és doncs reduït a les diferents experiències dels diversos professionals, tot i que per si soles ja tenen prou valor ja que són el fruit del treball, l'experiència, reflexió i el contacte directe.

La visió dels educadors dels CRAE és la que ens aporta el treball previ amb els joves, per aconseguir que el dia de demà puguin portar una vida totalment normalitzada i independent. Són ells els que els acompanyen en tot aquest procés, des de l'adolescència fins al moment d'abandonar el centre i anar a un pis tutelat, tornar a la família o volar pel seu propi compte i construir la seva pròpia història de vida. Ells són els responsables d'educar i transmetre els coneixements necessaris per poder portar una vida plenament autònoma i normalitzada. Són ells els que acompanyen en aquest procés d'emancipació, que comparteixen els temors i les alegries i que els van acompanyant en aquest trajecte fins el dia que abandonen el centre. En definitiva, ells són el seu referent, qui els dona suport i els acompanya a la construcció del seu futur.

Per altra banda, els educadors de pisos tutelats ens donen una bona visió de com surten els joves dels centres. Són grans coneixedors d'aquesta transició, de quina és la seva realitat i amb quin grau de maduresa i habilitats arriben als pisos. Coneixen bé quins són els seus temors i expectatives i com han viscut el procés de desinternament. Saben molt bé quines són les habilitats que han adquirit en els CRAE i quines són les mancances que tenen per poder portar una vida plenament independent i responsable.

Finalment, també he cregut necessari tenir la visió d'una persona que porta anys dintre del sistema i que és un gran coneixedor de com ha evolucionat, quins han estat els canvis i que actualment encara treballa a la ASJTET (Àrea de Suport a Joves Tutelats i Extutelats).

2. Metodologia

Inici del procés

Tot aquest procés va començar amb la proposta d'investigar quin era i com era el procés de desinternament dels joves tutelats. En un primer moment, vam valorar amb el tutor que el camp a investigar era molt ampli i el vam acotar únicament als joves que fan la transició dels centres residencials als pisos tutelats, considerant les múltiples sortides i procés que això comporta.

Un cop feta aquesta tria, vaig iniciar el procés buscant informació escrita sobre el tema per tal de poder tenir uns referents teòrics. Em va ser difícil trobar informació respecte al tema, tot i que hi ha hagut dos autors que han estat els referents al llarg de la investigació.

Un cop elaborat el marc teòric i haver definit el meu objecte d'estudi, vaig haver de decidir com aconseguiria aquesta informació i quin en seria el procés. En un primer moment, em vaig proposar poder contemplar i entrevistar als dos dels actors principals d'aquest procés: els educadors que treballen directament amb joves tutelats i extutelats i per altra banda, també a joves.

L'objectiu d'entrevistar a educadors i a joves era bàsicament el d'obtenir la visió dels professionals i per l'altre costat, aconseguir conèixer com les persones tutelades i extutelades havien viscut el procés i quines eren les experiències que havien tingut. Vaig creure que poder aconseguir les dues visions donaria una visió qualitativa molt important i enriquidora.

Dificultats del procés i replantejament

En el moment d'establir els contactes pel meu treball de camp, l'opció d'entrevistar a joves que estaven a punt de viure el procés de desinternament va ser descartada bàsicament per motius legals. Els contactes que vaig fer per accedir-hi em van confirmar que, al ser menors d'edat, s'havia de preservar la seva intimitat i que per tant, les traves legals i ordres del centre me'n impedirien l'accés. Així doncs, i per aquests motius, vaig descartar la possibilitat automàticament.

En segon lloc, una altra dificultat que m'he trobat ha estat l'accés als joves majors d'edat i que encara estan en el recurs o que ja n'han sortit. En aquest cas, vaig intentar buscar contactes per diferents vies, però molt poques em van respondre i les que ho van fer, van ser amb resposta negativa. Una possible explicació de que aquests joves no hagin vulguin participar podria ser la de que estiguin cansats de ser tractats com a objectes per part de molts estudiants.

Malgrat aquestes negatives, vaig acabar aconseguint un contacte al qual finalment vaig descartar entrevistar. El motiu va ser fruit d'una conversa que vaig tenir amb el president de la FEPA. Ell em va explicar que no facilitaven aquestes dades per motius ètics i de protecció a aquestes persones i que era un tema de respecte cap a ells, ja que han viscut situacions molt complicades i fins i tot de vegades (el fet d'haver de tornar a recordar el passat) pot ser dolorós.

Un cop descartat tot aquest grup, vaig haver de replantejar el treball i simplement treballar des de la visió dels educadors i professionals. Considero que amb aquets canvis s'ha perdut una part potent i molt interessant d'aquest treball, però entenc que per sobre de tot cal vetllar per la integritat dels joves i les persones que han estat extutelades.

Tria de les persones a entrevistar

La tria i accés als educadors va ser per diferents vies: per accés directe que tenia amb alguns d'ells i d'altres a través de contactes.

Per altra banda, també em vaig poder posar en contacte per correu electrònic amb algunes fundacions privades per tal de poder entrevistar a algun dels seus educadors. En aquesta tria, vaig procurar poder veure la doble vessant de cada recurs: Per un costat un CRAE amb unitat de finalistes (i l'altre no) i pel què refereix als pisos, que un fos de gestió privada i l'altre que depengués de l'administració pública. D'aquesta manera crec que he vist tota la cobertura i l'he pogut valorar i contrastar.

Finalment, vaig creure adient i interessant entrevistar a una persona que estigues a l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i ExTutelats. Amb aquesta entrevista pretenia tenir una visió global de tots els recursos i la seva situació actual. Al final vaig poder tenir accés a un dels coordinadors, que em va ser de molta ajuda a l'hora de tenir accés a altres professionals.

Metodologia final utilitzada

Les 5 entrevistes que he realitzat van seguir un ordre lògic a nivell de responsabilitat i de la cronologia del procés de desinternament.

En primer lloc vaig fer l'entrevista al coordinador de l'ASJTET. Ell em va proporcionar una visió global de tot el circuit i dels recursos. Després vaig seguir amb els dos educadors de CRAE (ja que és on s'inicia el procés d'emancipació i són ells els responsables de preparar al jove en aquesta transició). Finalment, vaig realitzar les entrevistes amb els educadors de pis (que són els últims professionals en tot el circuit i per tant veuen i poden valorar tot el procés).

Pel què fa a les preguntes que els vaig fer, hi va haver preguntes que eren transversals que vaig fer a tots els perfils, ja que vaig valorar que havien de ser compartides per seguir una línia i poder fer comparatives. D'altres preguntes però van anar dirigides a conèixer més el treball específic de cada recurs.

En el procés de l'entrevista, vaig procurar deixar espai perquè poguessin expressar tot el què els educadors creien i, en algun moment, vaig optar per tibar fils que es deixaven oberts per aprofundir més. A mesura que anava fent les entrevistes anava adaptant les preguntes per ajustar-me més als objectius marcats. Les preguntes van ser ordenades per blocs i temes. Ho podreu comprovar a la part final de l'Annex del meu treball.

Totes les entrevistes van ser enregistrades, però per un motiu de confidencialitat i perquè la persona que era entrevistada estigues més còmode, vaig garantir que només serien escoltades per mi i per un motiu d'anàlisi per elaborar el treball. El consentiment sempre va ser verbal.

Buidatge

El buidatge que he optat fer ha estat a través de "verbatim"; És a dir, a través de frases de valoració de cadascun dels blocs i dels temes segons cada persona. Vaig doncs estructurar les respostes segons els blocs que m'havia marcat per tal de poder-ne fer un bon anàlisi i comparativa. Un cop fet el buidatge, vaig iniciar l'anàlisi i reflexió utilitzant els fils argumentals que sortien de les entrevistes de forma estructurada.

3. Marc teòric i legislatiu

A Catalunya, l'any 2014 hi havia 1465 joves vinculats a l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Ex- Tutelats (ASJTET). Aquesta àrea depèn del departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya i concretament a la Direcció General d'Atenció a l' Infància i l'Adolescència (DGAIA). Aquests joves van dels 16 fins als 21 anys. Són joves que per diferents motius han estat apartats de la seva família i estan tutelats per la Generalitat de Catalunya fins al compliment de la majoria d'edat. Alguns d'aquests joves han estat en Centres Residencials i d'altres han estat en acollida o família extensa.

L'ASJTET disposa de diferents programes per donar suport i resposta a les diferents demandes que rep i que a més te encomanades pel departament. Aquests programes estan dividits en quatre grans àrees i que responen bàsicament a la cobertura o suport als diferents aspectes en la vida de qualsevol persona adulta. Aquests programes són el d'habitatge, via laboral, suport econòmic i acompanyament jurídic. Tots ells estan pensats per ajudar i donar suport en el procés de transició a la vida adulta dels seus usuaris, junt a un acompanyament i seguiment que fan els diferents professionals de l'àrea.

D'aquests 1465 joves, 315 estaven acollits al programa d'habitatge l'any 2014. Aquest programa bàsicament procura donar suport als joves que han estat tutelats per l'administració i que al complir la majoria d'edat o en la previsió de fer-los, no han pogut fer un retorn a la seva família o no han cregut oportú, tant per part dels educadors o dels propis joves. També trobem algun cas de jove que està a punt de fer la majoria d'edat i que per diferents motius està en situació de risc social i també es dirigeix a aquesta àrea per rebre suport, assessorament i acompanyament en aquesta transició. Hi ha joves que ja es comença a treballar als 16 anys amb previsió del desinternament quan encara estan vinculats en alguns serveis, i d'altres que és a partir dels 18 anys. Tot depèn del moment de la vinculació i el seu moment vital, de quin és el seu projecte de vida.

Tota la feina que fa l'ASJTET ve marcada per la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. En concret trobem els articles 146, 151 i 152 en els que es marquen quines són les funcions i serveis que s'han d'oferir per

part de l'administració pública pel què fa a la transició a la vida adulta de tots els joves que han estat tutelats. També i per defecte trobem els joves que estan en una situació de risc social en el moment de complir la majoria d'edat i necessiten un suport social per part de l'administració i poder fer una transició i procés de maduració fins aconseguir la plena autonomia.

L'article 146 que fa referència a les mesures a la transició a la vida adulta i a l'autonomia personal especifica:

1. Les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal han de consistir a oferir acompanyament en la inserció sociolaboral i d'habitatge per garantir una preparació progressiva per a la independència personal, d'acord amb les necessitats formatives i d'integració social i laboral de cada adolescent.

2. Aquestes mesures es poden acordar, fonamentalment, respecte d'adolescents majors de setze anys, amb llur consentiment, que es trobin amb possibilitats escasses de retorn al nucli familiar d'origen o sense perspectives d'integració en altres nuclis de convivència i que tinguin risc d'exclusió social en assolir la majoria d'edat.

Aquesta llei refereix a què s'ha de garantir el dret a un habitatge com a lloc de vida i de residència. Un espai on poder viure de forma digne, on poder tenir les pertinences, on desenvolupar-se com a persona en la seva intimitat i que sigui el punt de referència i on ser localitzat. És el lloc on tota persona adulta desenvolupa el quotidià, entenen això com a lloc on s'alimenta, on te cura de la seva higiene, on descansa i on te les seves possessions, en definitiva és el seu espai vital, on si ell vol ningú més hi té accés. Cal recordar que l'habitatge és una expressió de la persona, una mostra més de la seva identitat pròpia i on es veu reflectida la personalitat.

En aquest cas, els pisos que ofereix l'ASJTET bàsicament són compartits pels joves (entre 2 i 4 persones com a molt) i l'oferta és variada en diferents tipologies: pisos assistits per majors de 16 anys, pisos assistits a majors de 18 anys, pisos o residències a jovent vinculat a programes d'inserció laboral i el Servei d'Acompanyament Especialitzat per a Jovent (SAEJ). Aquest ampli ventall procura cobrir totes les demandes i segons les necessitats específiques de cada col·lectiu. A ell hi podem afegir un últim servei d'habitatge que és el de mares.

Pel què fa a la inserció sociolaboral del punt 2 especifica que van dirigides a què els adolescents o joves puguin trobar una feina o com a mínim tinguin els recursos i les

competències per accedir al món laboral i a l'hora està inclòs socialment, ja que la feina que fa qualsevol persona també forma part de la seva identitat o com un aspecte més en el que se l'identifica. D'aquesta manera podran mantenir-se econòmicament i podran desenvolupar una vida plenament independent. No viure de prestacions o ajudes ha de ser una prioritat a treballar, ja que aquesta independència serà un signe més de maduresa i responsabilitat d'adult. Només amb l' independència econòmica tenen alguna possibilitat de poder portar una vida plena i ser autosuficients. Poder cobrir les despeses i necessitats que una persona adulta i plenament capacitada s'ha de responsabilitzar i si hi ha alguna possibilitat d'estalvi poder gastar en alguna altra necessitat però que ja no és imprescindible.

L'apartat dos introdueix el concepte que segons les possibilitats, i amb una visió de futur cap a l'assoliment de la majoria d'edat; s'ha de començar a treballar cap al futur desinternament en previsió que no hi haurà un retorn al nucli familiar. Legalment a l'estat espanyol la majoria d'edat s'assoleix al mateix moment de fer els 18 anys. El fet de complir els 18 fa que els joves que estan tutelats, deixin de ser-ho. És per això que el treball ha d'anar encaminat cap al moment en el que el jove tingui l'edat legal per emancipar-se. En aquest moment es considera que qualsevol persona ja és responsable per ella mateixa, tant a nivell jurídic, econòmic i social. Aquesta majoria d'edat és la data de desinternament i és quan el jove que ha estat tutelat ha d'abandonar el centre o recurs residencial a on ha viscut, s'ha d'emancipar ja que aquest recurs ja no és per ell. Algunes vegades i per cassos excepcionals, el jove pot allargar l'estada fins els 21 anys, però ha de ser que no s'hagi trobat cap recurs alternatiu i estigui en una situació de greu risc d'exclusió social o per alguna discapacitat greu o mental.

La part en què es diu que s'acordarà i "llur consentiment" està redactat així pensant en el fet que ha de ser el jove qui a mesura que va creixent ha d'anar decidint sobre el seu futur i cap a on el va enfocant. Ha de ser ell i només pot ser ell l'actor i el motor de la seva pròpia vida. Com a persona que va madurant i es va fent adulta ha d'anar prenent les seves decisions i decidir quin vol que sigui el seu futur, ja no te un tutor que pren aquestes decisions, ara ja és una persona plenament adulta.

En l'article 150 i amb el títol de "Mesures assistencials" ens diu:

1. Assolida la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat, s'extingeixen les mesures de protecció. Això no obstant, l'organisme competent de la Generalitat pot disposar les mesures assistencials que consideri necessàries, mitjançant resolució motivada i amb el consentiment de la persona interessada o, si manca el consentiment, si es tracta d'un presumpte o una presumpta incapaç, mitjançant autorització judicial.

2. Aquestes mesures assistencials poden tenir contingut econòmic, jurídic i social o consistir en l'atorgament o el manteniment d'una plaça en centre i es poden estendre fins als vint-i-un anys d'edat.

3. L'advocat o advocada de la Generalitat pot representar i defensar en judici les persones extutelades que en assolir la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·licitin, sempre que la representació i defensa s'hagi iniciat durant la minoria d'edat.¹

En el primer punt podem observar que tot jove tutelat en el moment de fer els 18 anys ja no està sota la guarda i tutela de l'administració pública. Aquest fet podria ser un perjudici per la persona que ha estat tutelada i que en el moment d'assolir la majoria d'edat podria quedar a la seva sort. Perquè no passi això, la llei preveu que el jove que arriba a la majoria d'edat i no pot disposar de recursos propis, pugui accedir a tot un seguit de prestacions de diferent caire.

Alguns d'aquests recursos són els que hem vist a l'article 146 que bàsicament són el de l'habitatge i sociolaboral. En aquest cas, l'ASJTET disposa de diferents programes i recursos (materials, econòmics, assessoria, etc) que ofereix a tot jove que es troba en aquesta situació. La condició però és que ja no és l'administració pública la que ofereix aquest recurs, sinó que ha de venir motivada pel mateix jove. Trobem l'exepció dels jove que no estan capacitats per fer aquesta demanda, en aquests cassos la demanda vindrà motivada pels que han estat els seus tutors legals fins al moment d'arribar als 18 anys. En els cassos dels centres residencials aquesta responsabilitat recau sobre els directors del centre, que juntament amb l'equip educatiu i altres agents educatius (EAIA, CESMIJ,..) que han intervingut durant el temps de tutela del menor, faran una avaluació del menor i generaran informes per sol·licitar les ajudes i els recursos que creguin més convenients pel jove en el seu procés de maduració i d'emancipació.

Els punts 2 i 3, ens especifiquen quins tipus de mesures assistencials s'ofereixen i la seva durada. Ja siguin mesures de caràcter econòmic, social o jurídic.

¹ Diari Oicial de la Generalitat de Catalunya Núm. 5641 – 2.6.2010 42527 Disposicions

Aquestes mesures tindran una vigència fins als 21 anys (en alguns casos pot ser ampliada fins als 24). Les mesures d'assessorament jurídic ens especifica en qui recaurà. En aquest cas seran professionals de l'administració si en el moment dels fets el jove era menor.

La limitació de la durada de les mesures respon a l'acompanyament que es fa en el procés d'emancipació del jove, per donar una continuïtat d'aquest procés ja iniciat en el moment de ser menor i que estava sota custòdia de l'administració.

Per últim i per acabar tot lo referent a la legislació catalana, trobem l'article 152 que sota el títol de "Programes de suport a l'emancipació i a l'autonomia personal dels joves extutelats i en situació de risc per a promoure la igualtat d'oportunitats" ens especifica:

1. L'organisme competent ha de facilitar l'orientació, la formació i el suport necessaris als joves extutelats que en arribar a la majoria d'edat, l'emancipació o l'habilitació d'edat ho sol·liciten, sempre que compleixin els requisits establerts pels programes d'autonomia personal.

2. Els programes d'autonomia personal tenen com a objectiu oferir als joves extutelats els recursos de suport personal, d'habitatge, formatius i laborals necessaris per tal d'assessorar-los i acompanyar-los en l'exercici de la plena ciutadania en condicions d'igualtat, amb responsabilitat i amb el màxim grau d'integració en la societat on viuen.

3. Els programes d'autonomia personal han d'incloure metodologies d'inserció fonamentades en l'anàlisi de gènere per tal d'assegurar l'adquisició de competències professionals que permetin millorar l'ocupabilitat dels joves extutelats.

En el primer punt l'article 152 esmenta que l'organisme competent s'ha de fer càrrec d'aplicar tot el mandat de recursos i mesures que permetin el procés d'emancipació dels joves tutelats de forma acompanyada i amb tots els recursos que indica la llei. Aquest organisme competent és l'ASJTET, com a últim responsable del desplegament de totes aquestes mesures.

És l'ASJTET qui s'haurà d'encarregar de facilitar l'orientació, la formació i donar tot el suport a tots els joves que un cop arribada l'edat legal podran accedir a aquestes mesures. Aquestes mesures però s'aplicaran quan el jove les sol·liciti i compleixi tots els requisits previstos a l'acompanyament del procés d'emancipació.

L'administració pública ofereix programes de suport personal, d'habitatge i formatius i laborals per tal que els joves que han estat tutelats i que sol·licitin l'acompanyament i assessorament en tots aquests aspectes els tinguin garantits. L'objectiu que persegueix

tot aquest seguit de programes és garantir l' igualtat de condicions de tots els joves a l'hora d'exercir el seu ple dret a la ciutadania de forma responsable i que puguin integrar-se plenament en la societat en la que vivim podent exercir tots els drets i deures que te qualsevol ciutadà en el transcurs de la seva vida adulta i responsable.

L'últim punt de l'article 152 explicita que els programes d'autonomia personal han d'incloure metodologies d'inserció laboral i l'adquisició de competències professionals per la millora de la seva ocupabilitat. No és tasca de l'administració pública ocupar aquests joves, però sí oferir i donar una formació i assessorament per poder accedir en el món laboral de forma plena i normalitzada. Aconseguir una plena autonomia personal a nivell econòmic i no haver de viure de la beneficència o de prestacions, que els permetrà desenvolupar una vida plenament complerta.

Un cop vist el marc legal i quin és el mandat que fa l'administració pública referent a l'emancipació dels joves tutelats i extutelats farem una ullada a què es diu a nivell teòric de com ha de ser aquesta praxis.

No és la quantitat d'informació o material escrit que es pot trobar, bàsicament hi ha estudis i alguns manuals de bones pràctiques. També existeix informació interna, però aquesta és de més difícil accés. Al llarg dels anys s'havia treballat el tema que ens ocupa, però no era la literatura que s'havia fet, tot i que actualment sí que s'han començat a fer estudis. Per fer aquest marc teòric bàsicament m'he centrat en dos dossiers editats per la Taula d'Entitats del Tercer Sector de Catalunya i el Departament de Benestar Social i Família. M'he centrat en aquests dos dossiers perquè he observat que són el referent de molts educadors que treballen amb joves tutelats i extutelas i que considero que són molt complets, orientatius i profunds des del meu desconeixement del tema a treballar.

En primer lloc procuraré definir què és el procés d'emancipació. Seguidament faré un esbós de la situació dels joves en el context que vivim, cosa que ens ajudarà a conèixer quina és la realitat i que no deixa de ser la població que ho pateix. També treballarem l'adolescència que és l'etapa prèvia de la vida en la que hi ha la transició cap a l'emancipació. I per acabar farem una mirada dels vincles i xarxes que no deixen de ser un punt clau en aquest procés, en aquest cas serà des de l'anàlisi de la tasca educativa de l'educador com a referent i punt de suport en l'acompanyament a l'emancipació.

Emancipació

Definiré l'emancipació com a pas que fa tota persona que està en una situació de dependència sense capacitat per decidir sobre ell mateix fins l'assoliment de l'autonomia pròpia amb capacitat per a prendre decisions que recauen sobre la pròpia persona assumint-ne la total responsabilitat i conseqüències. Com defineix la Federació d'Entitats amb projectes i Pisos Assistits (FEPA) l'emancipació és: "la transició d'una situació de protecció a una situació d'autonomia". Entenent així que l'emancipació és l'etapa que passes de ser jove a ser considerat una persona adulta, responsable, madura i autosuficient.

El resultat d'aquest procés d'emancipació serà el de fer-se responsable de les pròpies decisions i tenir una vida totalment autònoma sense la necessitat de dependre de ningú a la hora de decidir. Aquesta emancipació portarà com a conseqüències el fet de ser autosuficient i haver-se de satisfer les necessitats bàsiques com són l'habitatge, l'alimentació, la salut tant física com mental i tot el què sigui reconegut i necessari per desenvolupar-se en la societat en la que es conviu, entenent-la com una integració plena com a ciutadà.

L'emancipació es desenvoluparà a diferents ritmes i edats, depenent de les competències i habilitats adquirides en la infància i l'adolescència, en definitiva, segons l'educació rebuda i segons els estats vitals de cada persona.

No totes les persones s'emanciparan igual ni a la mateixa edat. "Els professors Doyal i Gough, en la seva teoria de les necessitats humanes (1991), s'emparen en Kant per definir les necessitats bàsiques universals. Segons aquest filòsof, perquè els individus actuïn i siguin responsables han de tenir capacitat mental i física per fer-ho (un cos que estigui viu i competència mental per deliberar i escollir)." (Camacho 2013)

Hi ha factors socials i externs que no es poden controlar i que són determinants en l'emancipació. Algun condicionant són l'accés als llocs de treball, d'habitatge, etc. També cal tenir present que no totes les societats tenen el mateix ritme i moment d'emancipació. "Es tracta d'un camí únic i personal en què factors com la família, l'origen, els recursos disponibles i les pròpies capacitats hi juguen un paper decisiu." (Dossier del Tercer Sector num.33, 2014). És en aquest marc on situem les intervencions educatives que fan els educadors en l'acompanyament del procés

d'emancipació i el paper que també hi juga l'administració pública en l'ofertament de tots els recursos.

Situació dels joves

La situació del joves a l'estat espanyol no és molt esperançadora i si a més tenim en compte el moment econòmic i social al que vivim encara menys. Si per als joves que viuen en família és difícil, pels que estan o han estat tutelats i apartats de les seves famílies encara ho és més. *“Actualmente en España el acceso a la vivienda y al trabajo es muy difícil para la juventud por lo que no se abandona el hogar paterno antes de los 24 años. Las deficiencias formativa, problemas socioemocionales, la falta de referentes y la precariedad económica de los jóvenes tutelados hace que éste sea un periodo crítico en su vida.”* (Bordon 60, UAB). Com explica bé aquesta cita els joves tutelats encara tenen més dificultats en la seva emancipació. Per a molts joves tutelats en arribar a la majoria d'edat i amb la manca de recursos públics (només hi accedeix el 26%) es veuen obligats a retornar al seu nucli familiar. Aquest fet és molt contradictori, ja que justament per aquest motiu en van ser apartats, però la situació en la que es viu al país no deixa més opció.

Un factor clau per l'èxit de l'emancipació dels joves és el nivell educatiu. A l'estat espanyol l'índex d'abandonament educatiu és un dels més alts de la Unió Europea. Es calcula que un 26'5 % dels joves entre 18 i 24 anys no van finalitzar l'educació secundària obligatòria (ESO) i que en l'actualitat tampoc estan en procés de formació (Espanya en cifras, INE 2013). Els joves tutelats també presenten unes taxes d'abandonament escolar molt altes o que no estan en el curs que els pertoca. *“Les dades obtingudes a Catalunya ens mostren que, als 16 anys, només una tercera part dels nois i noies estan en el curs que els correspon per edat (4t d'ESO), mentre que per a la població general aquest percentatge s'eleva al 70%.”*(col·lecció infància i adolescència num. 6). Pel que fa al nivell d'estudis superiors, les xifres entre els joves extutelats encara és major i es calcula que només un 9% hi acaba accedint.

Pel que refereix a l'ocupació, les xifres no són gaire millors, el contrari. La taxa d'atur a l'estat espanyol supera el 40% entre els joves de 16 a 29 anys (INE, 2013). Si ens centrem en els menors de 25 anys encara es dispara més i arriba fins al 57% del total. El tipus de contractació també n'és un bon indicador i els joves entre 16 i 29 anys els contractes temporals representen el 50% del total (*Observatorio de la emancipación,*

novembre 2013). Aquesta situació laboral que viuen els joves a l'estat fa que no sigui fàcil emancipar-se i poder mantenir-se econòmicament. Els joves extutelats estan en la mateixa situació que qualsevol altre jove del país, amb la petita diferència que ells no tenen unes xarxes sòlides que els puguin donar suport i moltes vegades es veuen amb la necessitat d'utilitzar els recursos i programes que se'ls ofereix des de l'administració pública.

Totes aquestes dades juntament amb el cost de la vida porten a pensar que emancipar-se a l'estat espanyol i per consegüent a Catalunya no sigui fàcil ni engrescador. Només cal observar que un de cada cinc menor de trenta anys està emancipat a l'estat espanyol. A Catalunya un 42% dels joves entre 30 i 34 anys encara no s'ha emancipat per manca de recursos (Enquesta a la Joventut de Catalunya, Direcció General de Joventut 2012).

Aquestes situacions descrites abans ens porten a pensar: "Els processos d'emancipació dels joves venen marcats per aspectes com l'edat de finalització dels estudis, la d'incorporació al mercat de treball i també per valors socials. En qualsevol cas venen acompanyats de la presa de decisions i de compromisos sentimentals i, en molts casos, d'inversions econòmiques." (Dossier del Tercer Sector num. 33).

Adolescència

Si entenem que l'adolescència és l'etapa prèvia a l'edat adulta i que l'emancipació és aquest canvi. Em veig obligat a fer un petit esbós del que representa l'etapa de l'adolescència per situar l'inici d'aquest procés. "Segons L. Feduchi (2011), l'adolescència és el període de transit entre la infància que acaba i l'adulteresa que comença; tot això suposa una gran quantitat de canvis i demandes internes i externes que es produeixen en un mateix moment, de les quals no es té informació ni experiència. És una veritable "crisi d'identitat i per tant un període de provisionalitat: està separant-se del passat i atenent el present amb desconeixement." (Camacho 2013). Com podem llegir aquest és un moment d'incerteses i canvis que no saben a on els portarà. Sí a sobre hi sumem el fet que no estan amb la seva família i que a l'arribar als 18 anys hauran de prendre unes quantes decisions importants, podem dir que l'adolescència per part dels joves tutelats és més difícil que el de la majoria. El no tenir uns referents fixes encara pot comportar més inestabilitat.

“Les experiències vivencials dels joves extutelats són generadors de malestar emocional per ells. Han viscut molts trencaments en la seva vida cosa que els provoca manca de confiança en ells mateixos.”² i segueix parlant de com se senten i quines són algunes de les seves mancances en l’ incertesa de l’adolescència “Els joves han de percebre que són importants per algú. De vegades obliguen a fer intervenció des del conflicte i, d’altres, des de l’apatia manifestant rebuig a la intervenció.” No deixa de ser l’etapa de les incerteses i les contradiccions, en el que volen volar sol i fer el seu camí, però sempre amb la necessitat de l’acompanyament. “Els itineraris dels joves no són lineals i tenen avenços i retrocessos. En els moments de retrocés és necessària la intervenció educativa per donar-los-hi suport. En el seu procés han de poder viure experiències positives, de descobriment de formes de vida diferents a les que han tingut en el seu entorn o d’ampliació de la seva xarxa social.” No deixa de ser una etapa d’assaig i error per descobrir cap on s’enfoca el projecte vital.

Aquest pas d’emancipació i abandonament de l’adolescència cap a la vida adulta comporta augmentar l’autonomia personal i haver aconseguit tot un seguit de competències i habilitats com a persona adulta per poder portar una vida plenament integrada a la societat. Segons cita Camacho³ en referència a Doyal i Gouh (1991) “*La autonomía, por su parte, es alcanzada e influida en un sentido triple: por el nivel de comprensión que una persona tiene respecto de si misma, de su cultura y de lo que se espera de ella (lo cual supone mínima interacción social y habilidades lingüísticas), por la capacidad psicológica (cognitiva y emotiva) para formular opciones por si misma y por las oportunidades objetivas que le permiten obrar (libertad de agencia o de elección personal, libertad política y capacidad de aceptar o cambiar las reglas de la cultura)*”. Això significa tenir una opinió pròpia i no dependre de la dels altres. Tenir el propi imaginari i capacitat d’abstracció per comprendre i analitzar el medi. Saber com s’ha de comportar segons marquen els canons de la societat on viu i tenir unes normes morals i ètiques pròpies i desenvolupades. “Es pot concloure que l’adolescent arribarà a tenir una identitat quan sigui capaç d’implicar-se amb compromisos, i prendre decisions de caire ideològic, personal i social. Això implica la consecució d’una plena autonomia: la llibertat de decidir per si mateixos, sobre com pensar, com sentir i com actuar.” (Camacho 2013).

² Dossier Tercer Sector num.33

³ Camacho (2013)

Funcions dels educadors

Les funcions que han de desenvolupar els educadors que treballen els processos d'emancipació dels joves tutelats són molt variades. No només han d'educar en el quotidià per desenvolupar el dia a dia de qualsevol educand, les tasques domèstiques i més bàsiques. Són els responsables del desenvolupament integral dels joves i han de treballar de forma transversal. "La idea és que l'aprenentatge i el procés que implica suposin una transformació d'un mateix, i es creï la possibilitat de construir i modificar el món immediat, el món més proper, i això sigui la base d'un aprenentatge continuat. Segons cita Camacho⁴ en el seu estudi, Winnicot⁵ comenta: "*La persona aprèn quan es capaç d'adaptar la realitat a les seves capacitats*".

Són els facilitadors del procés d'emancipació "La intervenció educativa a partir dels 12-14 anys dels joves tutelats té un paper molt rellevant en la preparació cap a la seva majoria d'edat. En aquesta etapa es necessita treballar fórmules d'inclusió social que els facin sentir-se participants, a través dels espais de socialització i dels àmbits educatius o legals, entre d'altres. Els joves van adquirint paulativament un rol cada cop més actiu i implicat amb la seva realitat i als 18 anys acompanyats per l'educador poden afrontar la realitat a partir d'un treball previ. El suport a cada jove és diferent donat que les accions s'han d'adaptar a la situació de cada jove"⁶. La feina dels educadors es treballa sempre amb la previsió que si no hi pot haver un retorn a la família s'ha de preparar el jove perquè es pugui emancipar de forma natural i sense impediments o trasvalsos. Aquest treball quan més d'hora s'iniciï serà més positiu pel jove tutelat, ja que haurà disposat de més temps per anar assumint els rols i desenvolupant les seves competències i habilitats.

També han de: "És necessari donar suport als joves en el desenvolupament d'una autoestima positiva, creant un espai de seguretat, respecte, i llibertat per actuar." (Camacho 2013). El referent positiu que ha de ser l'educador no podrà ser mai substitutori del que seria els dels seus pares, però en les circumstàncies que es treballa, han de procurar ser-ho al màxim a través d'un vincle afectiu "L'ambient facilitador del desenvolupament suficientment bo, el creen les persones que hi són: l'educador referent

⁴ Camacho (2013)

⁵ Winnicot (1988)

⁶ Dossier del Tercer Sector número 33 (2014)

i la xarxa de professionals que intervenen en l'acompanyament del jove hi tenen una funció important.”

En el cas de la feina dels educadors de pis i que estan en ple treball de l'emancipació del jove quan ja ha passat per un centre i ja es preveu que tots els recursos ja són enfocats a la finalització. Com diu J. Camacho (2010) “Des d'aquests recursos pretenem oferir un espai perquè el/la jove es retrobi. Intentem que el subjecte sigui partícip i actiu en el seu propi temps i el seu propi procés. La proposta és evitar obturar processos: no volem una altra proposta de tall, de tancament, una altra història tancada i trencada. Volem mantenir oberta la proposta i, per això, ens nodrim, gràcies al treball personalitzat, d'una constant reflexió, que ens permet anar incloent-hi les diferents subjectivitats pròpies dels adolescents.” El retrobament s'entén a partir que el jove ha perdut els seus antics referent i n'ha de crear de nous en el seu nou espai. Tot i treballar-se l'autonomia, això implica també molts més moments de soledat que el jove ha d'aprendre a gestionar. És una feina que moltes vegades es treballa des de les tutories que es van fent de forma periòdica podent portar així un seguiment de l'evolució del jove.

Segons Camacho (2013) “El nom de tècnic referent del jove vol recollir la idea d'aquest procés, que és un treball d'acompanyament de qualitat i implica un treball de gestió, un treball educatiu directament amb el jove i un treball de supervisió, també, amb els educadors referents dels habitatges. És la figura que ha de garantir que totes les àrees que el jove (menor o major d'edat) necessita per desenvolupar-se es treballin.” Aquesta és la idea de com ha de ser un acompanyament en l'emancipació del jove i de la seva estada en els pisos. Es treballarà un Projecte Educatiu Individualitzat (PEI) i informes de les tutories de seguiment (ITSE), juntament amb les tutories. Aquestes són les eines bàsiques de les que disposa l'educador.

Aquests projectes seran acordats amb el jove i bàsicament serà ell qui haurà fet les propostes. “Cada jove que entra en un recurs d'habitatge ha d'haver pensat, escrit i compartit aquest projecte, el seu projecte a mitjà termini. Es tracta que els joves puguin reflexionar i establir les seves línies d'actuació.” (Camacho 2013). I afegeix “Cal trobar un equilibri entre l'autonomia, les capacitats dels joves i la necessitat de supervisió d'aquests, de les seves accions i de les que el mateix projecte del pis comporti. Un equilibri entre l'atenció als aspectes infantils, de manera natural, i una atenció

(estimulació, reconeixement...) als aspectes adults que apareguin o que s'espera que apareguin." Aquestes seran les línies de treball dels educadors i cap on hauran d'enfocar els seus esforços, fins a assolir l'emancipació dels joves tutelats i la plena integració social i l'exercici de ple dret a la ciutadania en igualtat de condicions.

4. Estudi de camp

Un cop fet tot el buidatge de les entrevistes i haver pogut parlar del procés de desinternament amb diferents educadors i professionals del sector, em posaré a analitzar tota la informació recollida i per tal de fer-ne un anàlisi.

El procés de desinternament dels joves tutelats va molt lligat a diferents sentiments com són el dol i la pèrdua, les pors i la solitud. És un procés de trencament que tota persona que ha estat tutelada ha de passar en el seu procés d'emancipació.

En alguns casos, i molt especialment amb els joves que primer han estat en un centre residencial i després han anat a un pis, viuran dues vegades a la seva vida les ruptures amb els seus vincles afectius i referents en un espai de temps relativament curt de temps. Per tot això, és important saber molt bé com funciona tot el circuit, com es treballa i com es gestionen tots aquests sentiments i vincles. És un procés de desinternament com n'hi ha d'altres exemple (per exemple el de presó), però no podem oblidar que en aquesta etapa que coincideix entre l'adolescència i la joventut, és quan els joves maduren i comencen a prendre decisions que els afectaran al llarg de la seva vida. És a dir, que s'estan emancipant en unes edats molt joves a diferència de molts de la seva generació que ho faran uns anys més tard.

Els extutelats tenen una major dificultat més en tot el procés de maduració i emancipació a diferència dels seus iguals; No podem oblidar que ells tenen unes xarxes socials i de suport molt més dèbils si les comparem amb la resta, ja que sinó, no haurien estat apartats del seu entorn familiar. És per això, que l'administració pública disposa d'un seguit de recursos molt variats destinats a ajudar a fer la transició a la vida adulta per a tot aquest col·lectiu.

4.1.- Context

Tots aquests serveis i recursos pertanyen a la DGAIA i bàsicament són gestionats des de l'ASJTET. Cal recordar que l'ASJTET porta funcionant des de l'any 1992 i que va ser fruit del traspàs de competències sobre menors entre els departaments de Justícia i Benestar Social i Família. Aquest canvi va ser fonamental per poder entendre la feina que es fa avui: *“L'ASTJET ho tenia més difícil a justícia per fer actuacions integrals i ecològiques. Només ens dedicàvem a reforçar programes de 16 a 18 anys”*.

Aquesta forma de treballar i entendre la situació dels joves tutelats és de les primeres que hi ha a Europa. Només es pot comparar amb el model d'Anglaterra, i fins hi tot a la resta de l'estat espanyol no hi trobarem models d'aquest estil ja que bàsicament responen a una voluntat política i de percepció de la societat.

Cal recordar que els joves tutelats o extutelats són joves que per diferents motius han estat apartats del seu entorn familiar i no per motius legals o penals. Aquesta forma d'entendre-ho és bàsica per tal de poder treballar amb ells i poder intuir cap a on s'han de destinar els esforços per poder cobrir les seves necessitats. *“Habitatge i formació van ser els nostres inicis i bàsicament responien a cobrir els joves que no podien fer el retorn a la família”*. Aquestes van ser doncs, les primeres necessitats que es van cobrir en els seus inicis, però evidentment al llarg del temps (i a partir de l'observació i l'evolució de les necessitats que aquest col·lectiu ha anat tenint), s'han anat oferint cada cop més recursos, cada cop més especialitzat i específics i sempre enfocats a cobrir les necessitats i demandes que han anat apareixent al llarg dels anys. Actualment, l'oferta de recursos per donar suport a l'emancipació dels joves tutelats és molt ampla i se solen combinar diferents recursos.

4.2.- Models de CRAE

En un primer moment, quan em vaig plantejar com era el procés de desinternament dels joves tutelats, vaig pensar que hi podia influir molt les diferents tipologies de centres residencials que hi havia. Tot semblava indicar que el centre on havien estat i quin era el model, podien tenir una forta influència en aquest procés. El lloc on has viscut, sempre marca i exerceix una influència directe en la persona. *“Els dos models són vàlids. L'aposta ha de ser en models reduïts. Si pots crear unitats convivencials pots fer més treballs col·lectius. Sempre treballem de forma individual i poder treballar temes de grup i convivència pot ajudar”*. Aquesta era la resposta que em va donar un educador de CRAE vertical sense unitat de finalistes, a més hi va afegir: *“Allò natural en una família és que visquin diferents edats i diferents sexes. L'ideal seria un centre de dimensions reduïdes on puguem combinar la verticalitat però amb una zona específica”*.

En canvi, quan vaig preguntar aquesta mateixa qüestió a un educador que treballava en una unitat de finalistes, em va fer una afirmació que em van deixar una mica

descol·locat: *“Això és com treure un clau! No saps mai si et farà més mal treure’l de cop o a poc a poc”*. Això em va portar a pensar que segurament els dos models són vàlids, però que l’especialització pot tenir coses molt positives.

La meva pregunta inicial es centrava en si els CRAE amb unitats de finalistes eren millors per poder encarar aquesta fase final, ja que vaig creure que el fet de poder fer un treball específic podia donar més bons resultats. Les respostes que vaig rebre m’ho van confirmar: *“Si surts de cop i t’estrelles, ja està! Aquí no, sempre saps que hi ha un educador que et recollirà. Es viuen els 18 abans”*. La resposta és clara: és un recurs que et permet viure una semi emancipació i que és important que es contempli en el procés. La opinió de l’educador que no estava en unitat de finalistes em recordava: *“Hi ha altres CRAE que ja tenen pisos que anomenen finalistes. El fet d’agrupar als nanos de la mateixa edat et permet fer treballs més concrets (cosa que en els verticals és més complicat)”* i *“En els CRAE que tenen unitat de finalistes els nanos són més autònoms i tenen un altre règim”*. Per altra banda però, també va afegir un tema que em va recordar la importància del vincle considerant que encara no són majors d’edat i que continuen estant tutelats: *“Una unitat de finalistes ha de poder estar lo suficientment separada i diferenciada, però que segueixi estant connectada per mantenir al vinculació; no desangelada i deixada de la mà de déu”*.

Tot apuntava a que una unitat de finalistes era la millor solució i que si tots els centres residencials tinguessin aquest recurs, l’emancipació dels joves tutelats tindria unes bones garanties d’èxit. Com em va dir un educador de pis: *“La unitat de finalistes és una eina molt útil perquè els ajuda a clarificar el seu futur, a dissenyar el seu projecte i cap on volen anar”*. Aquesta clarificació i definició del projecte de vida és bàsic per després vincular-se a l’Àrea, poder treballar específicament i rebre el suport necessari per desenvolupar el seu projecte amb garanties d’èxit.

Però una vegada més tot donava una volta i s’obrien nous fronts que eren més determinants que no pas la tipologia del centre i el seu recurs. En aquest cas la reflexió va venir per part d’un dels coordinadors de l’Àrea: *“No tenim mesures les diferències entre els models. On hi ha la veritable diferència és amb el nivell escolar entre els que venen d’acolliment o de centre”*. Així doncs, l’educació és un factor clau que es pot dividir en dos factors: Per un costat cal considerar el nombre de persones amb les què conviuen (l’acolliment és en família i per tant no conviuen amb moltes persones juntes) i per

l'altre costat, el lloc o entorn on viuen i que permeten més atenció. Com va dir el membre de la FEPA: *“Els CRAE verticals, si són petits són bons. Si són grans no”* i segueix *“ La importància del perfil del centre i que els nanos s’hi assimilin és bàsic”* com quan fa referència a l’especialització que cal amb els joves finalistes: *“Fan falta models de 16-18 anys que haurien d’anar encarats a la sortida cap a la formació”* i *“De 16 a 18 anys hi ha d’haver recursos especialitzats, pisos que no siguin CRAEs. Allà es treballarà l’autonomia, amb un tope de com a molt 8 nanos”* o *“Per a mi, un centre amb una unitat pels majors de 16 anys són els que funcionen millor”*.

Vistes les respostes que m’han anat donant en les entrevistes els diferents professionals, una de les primeres conclusions a les que puc arribar és que els Centres residencials han de ser reduïts, amb poca població. Aquest fet permet establir més vincles amb els educands i poder treballar de forma més específica les necessitats i carències afectives d’ells. També és molt interessant que als centres disposin d’espais pels joves que ja estan a la recta final de l’estada al centre. D’aquesta manera, l’autonomia i els sentiments com són el dol i la solitud poden ser treballats abans de marxar del centre. Aquest fet pot semblar irrellevant, però crec que els pot donar més seguretat a l’hora d’afrontar les noves situacions i reptes de la vida.

4.3.- Anàlisi dels recursos

Com ja he dit anteriorment, l’administració pública preveu un ampli ventall de recursos destinats als joves tutelats i extutelats per tal de permetre l’emancipació d’aquests joves i que puguin integrar-se amb igualtat de condicions a nivell social. És a dir, aconseguir la plena ciutadania en igualtat de condicions.

Un cop coneguts els recursos dels què es disposa i que s’ofereixen, vaig voler investigar com s’oferien aquets recursos i quin coneixement en tenien els professionals. Aquests recursos són els que permeten treballar l’emancipació dels joves (habilitats, gestió, autonomia, etc) i no deixen de ser el vincle que uneix als joves tutelats amb l’administració pública. El membre de la FEPA definia la utilitat d’aquests recursos i la seva utilització d’aquesta forma: *“No solament som actuadors i serveis especialitzats de serveis socials, sinó que també som preventius i fem feina preventiva: ajudem a no crear cronificacions.”*. Deixa doncs molt clar que tots aquets recursos han de permetre que els

joves que han estat tutelats puguin acabar emancipant-se i poder portar una vida totalment autònoma.

Pel què fa a com s'ofereixen aquests serveis: *“L'àrea teòricament, informa a través de la DGAIÀ”, tot i que la gran majoria de professionals amb els que m'he pogut entrevistar em van contestar : “De vegades hi ha recursos que no els coneixes i que podrien ser útils pel cas específic del nano” i seguia “El problema (des de la nostra perspectiva) és el desconeixement que tenim dels recursos. Tenim la impressió que hi ha pocs recursos i que no hi ha prou vinculació des del centre amb la DGAIÀ i l'àrea (ASJTET)”.* Alguns comentaris que feien educadors de CRAE, indicaven certa sensació de sentir-se de vegades sols: *“Nosaltres també necessitem un acompanyament per part de l'àrea, unes pautes, uns patrons, etc”.*

Algunes possibles millores comentades tant per part dels educadors de pis com dels de CRAE serien: *“L'àrea s'ha de perfilar millor i millorar les ofertes en tots els sentits. No només econòmicament, sinó també amb les estructures i funcionament dels pisos”.* Un altre comentari que va en la mateixa línia: *“Desconeixem per tant quines són les vies d'entrada. Caldria que l'àrea comencés a treballar amb nosaltres (als 15 o 16 anys dels nanos) i informar-nos dels protocols a seguir”.* Bàsicament manifestaven doncs que no saben massa quines eren les vies d'actuació a l'hora d'acostar els recursos als educands. La vinculació que tindran els joves tutelats és a través d'aquests recursos i si els educadors no se senten acompanyats és difícil que ells puguin fer un bon acompanyament i assessorament en aquest sentit.

Tot i això des de l'Àrea reconeixen que aquest, és un tema que estan treballant a fons. Actualment estan fent formació pels professionals perquè coneguin els recursos i com vincular-se a ells i també estan preparant alguns protocols a seguir. Malgrat això, vaig recollir un comentari sobre els recursos que vaig trobar molt interessant, ja que no fa referència a aquests, sinó directament a com ha de ser un educador i els recursos que ha de tenir segons el territori: *“Com a educador de pis has de tenir múltiples referències en el territori, perquè cada cas t'obligarà a conèixer els llocs on vincular i fer treball paral·lel”.* Cal poder fer treball de forma ecològica, lligada a l'entorn i creant vincles que no siguin sempre dintre del propi recurs. A la societat hi ha múltiples agents educatius i educadors, cal ser-ne conscient i utilitzar-los.

4.4.- Planificació del desinternament

El desinternament d'un centre no és una cosa que es fa a curt termini, sinó que s'ha de fer un treball previ i una bona planificació d'aquest: *“Cal tenir la previsió dels 18 i orientar i dirigir cap a l'àrea”*. Aquesta previsió s'ha de fer analitzant quina és la situació i quin és el treball que s'està fent paral·lelament amb les famílies: *“Hi ha molts desinternaments de molts tipus. Alguns fan retorn en família i altres no”*. Com a educadors, no podem oblidar mai que són mesures transitòries, que en qualsevol moment pot haver-hi canvis i hem d'estar preparats i treballar amb aquest objectiu: *“El circuit és preveure quin serà el futur del nano i a partir d'aquí comences a fer el disseny”*.

En el cas del CRAE sense unitat de finalistes, si no es preveu un retorn amb la família o es creu que no és aconsellable, la vinculació a l'Àrea és un tema que es treballa molt i amb molta previsió. *“Quan més abans pots començar a treballar, millor ... si pot ser als 16 millor que més tard. N'hi ha però, que fins als 17 anys no saps com i on acabaran”*, tot i que quant més d'hora pots començar a treballar preveient que no hi haurà un retorn amb la família, més temps tens per anar preparant a l'educand: *“Segons el nano i com el veus, ja et pots plantejar (abans dels 16 anys) anar a per aquesta tipologia de pis i vincular-lo a l'àrea”*. Però tot aquest treball s'ha d'anar fent amb l'educand, i com que ell és l'actor principal i sobre ell és a qui recau aquesta responsabilitat sempre hem de tenir en compte que: *“El nano hi ha d'estar d'acord i després ha de passar els filtres i complir els requisits”*. Ell és qui ha d'acceptar les propostes de mesures que l'hi oferim; *“No hi ha accions específiques (per la sortida), sinó que depèn de l'avaluació de l'estat del nano. Hi ha nanos que als 16 ja són molt autònoms i n'hi ha que als 16 anys no volen ni sentir a parlar-ne ... els 18 ja arribaran”*. Un dels comentaris fets en referència a aquesta transició sense poder passar per una unitat de finalistes va ser: *“Jo crec que s'hauria de poder fer un període de transició amb uns dies a cada lloc. La legalitat és un problema perquè són menors”*. Crec que aquesta mesura és molt interessant perquè, com veurem més endavant, aquesta sortida del centre provoca moltes pors i seria una bona mesura que no representaria una ruptura tant sobtada.

En el cas del CRAE que disposen d'unitat de finalistes, semblava que aquest procés era viscut de forma diferent (tot i que no tots els educands hi passen): *“La resistència és per les dues parts i de vegades no passen pel pis d'autonomia”*. Pel que fa als criteris per

accedir a la unitat apuntaven: *“No tenim un criteri únic per passar a la unitat d'autonomia”,* i per tant preval la valoració que se'n faci i que el jove hi estigui d'acord: *“Actualment ens guiem per l'edat i que no hi hagi cap problema de salut mental o minusvalia confirmada”*.

Una conseqüència del moment en el què se'ls fa la proposta d'anar a l'unitat de finalistes són les pors que els surten, cosa que és molt lògica després d'haver estat molt de temps convivint entre tants. Comentaven en referència a aquest tema: *“N'hi ha que puguen amb les idees clares, altres a mitges i alguns que hi van sense saber què faran als 18 anys”*. Aquesta unitat és l'espai específic i ideal per començar a treballar l'autonomia i que serveirà per clarificar quin és el projecte de vida que vol anar agafant cadascun. Per poder accedir a tots els recursos que ofereix l'Àrea, cal tenir un projecte de vida propi. Sense aquesta condició no hi podrà haver vinculació.

Tot aquest temps també és aprofitat per millorar i treballar temes d'autonomia personal molt concretes, com són les tasques domèstiques: *“Treballem al pis a diferents nivells: econòmic, organització personal, horaris d'escola ... i sobre tot amb la presa de decisions sobre el què pensen fer amb el seu futur”*. Aquest és un procés de maduració personal molt fort, que servirà en les seves vides tant si després es vinculen o no a l'Àrea. Si quan arriben als 18 anys decideixen anar a viure per compte propi, ja hauran après i aconseguit tot un seguit d'habilitats que els seran útils per a tota la seva vida.

Accedir a un pis és un bon recurs per sortir dels centres, tot i que sempre s'han de complir uns requisits. Tal i com he dit anteriorment, la condició principal és tenir un projecte propi de vida, fet que permetrà als educadors treballar i vincular-se amb els joves: *“Si no venen amb un projecte als 18, com pot ser estudiar, buscar feina, etc.. no els oferim el pis”*. Aquest projecte és un signe de maduració personal, que demostra que el jove a poc a poc es va fent amo de la seva vida i de les seves accions. És maduració i emancipació, fer-se responsable d'un mateix i decidir per un mateix després d'anys en què ho han fet per tu.

Els agents que intervenen en aquest projecte són diversos: *“El pla de treball es fa entre el noi, el referent i el tutor del centre”*. L'elaboració es fa conjunta, però a les entrevistes que es fan de forma individualitzada amb l'Àrea, és el jove qui ho ha d'expressar i manifestar. Només d'aquesta manera es pot conèixer i valorar quin és realment el seu

projecte, com el podran treballar i quins són els recursos que pot necessitar *“Els nanos de vegades demanen coses diferents de les que proposen els educadors”*. En definitiva, és el jove qui acaba dissenyant l'enfocament de la seva vida, fent-se responsable de tot, independentment de si va bé o de si finalment decideix desvincular-se.

4.5.- Autonomia i gestió dels recursos

L'autonomia i la gestió dels recursos són un indicador del grau de maduresa i d'emancipació. Aquesta és una feina i també unes habilitats que han de transmetre i ensenyar els educadors si volen que els joves tinguin una bona autonomia i puguin ser autosuficients sense dependre de ningú més que no siguin ells.

Aquest treball és bàsic, ja que permetrà als joves tutelats poder gaudir d'una bona autonomia, tot i que en l'entrevista feta a un dels responsables de la FEPA em va comentar: *“Com pots tenir autonomia si tu no has disposat d'anar a comprar, cuinar, rentar la roba i sobre tot d'entrar en contacte amb un context socialitzat i socialitzador, normalitzador des de lleure, esports, amics, etc”*. Segurament que molts joves que han estat tutelats, quan arriben al pis estan en aquesta situació. Aquesta reflexió em va portar a demanar-me com ho treballaven als centres residencials, tenint en compte que és una de les tasques que hem de fer els educadors.

Quan vaig preguntar als educadors de centres residencials, bàsicament em van recordar que: *“El treball de l'autonomia es fa sempre, però en aquest punt és un objectiu principal”*. Referint-se al treball que es fa quan es preveu el futur de desinternament, em recordava que una característica molt típica de tot adolescent és: *“Estan en una edat que hi ha aquella falsa independència, però que a l'hora de la veritat volen tenir a l'adult al seu costat”*. És a dir, volen ser independents i que ningú els digui el què han de fer perquè es consideren adults. Malgrat això, no sempre tot els va bé, i és en aquests moments quan tenir un referent adult i una figura d'adult al seu costat els dóna seguretat i tranquil·litat, ja que saben que es poden recolzar en ell.

L'educador de la unitat de finalistes em comentava: *“Estant a la unitat, es claven molts cops de cap contra la paret. S'entrebanquen moltes vegades perquè estan acostumats que els tutors els hi treien les castanyes del foc”*, i em recordava que moltes vegades s'equivoquen,

fet que no deixa de ser una part de l'aprenentatge. Si després d'una equivocació, com a educador pots acompanyar al jove a fer un anàlisi del què ha passat, per què ha passat i com ho solucionarem, aquesta serà una acció educativa molt potent.

Així doncs, hem de permetre que s'equivoquin, que puguin experimentar (dintre d'uns límits) però sempre hem d'estar al seu costat (encara que no ens vegin físicament, però que sàpiguen que hi som) i fer un bon acompanyament. Pel què fa a la frustració que els pot provocar em comentaven: *“Estan en una etapa difícil i al més mínim fracàs pot fer que tirin la tovallola i abandonin el projecte”*. Hem de tenir present que han viscut situacions molt dures i desagradables, i que algunes vegades fins hi tot se'n senten culpables; El pitjor de tot és què la majoria de vegades ho han tingut que viure i superar-ho sols. Com a mínim, i per ètica, ara ja no, no ho podem permetre. S'han de sentir acompanyats i ho hem de fer.

El "com" es treballa l'autonomia depèn de cada educador i de la seva manera d'actuar i d'entendre l'acció educativa. Sempre però, cal tenir en compte com és el jove i les seves necessitats i demandes: *“Hi ha nois que no volen que els estiguis gaire a sobre, ja que són molt responsables (Aquests són pocs). La gran majoria els has d'estar a sobre dient fes això i fes allò. Els primers, potser perquè s'han cansat de tants educadors i volen fer una vida ells sols”*. Cal confiar amb ells i que ho notin, això els enfortirà i els farà estar més segurs d'ells mateixos: *“Donar més espais per fer coses... per exemple que ja es demani les visites al metge o que ens ajudi a fer el sopar o altres tasques de la llar”* i afegeix *“Amb alguns, has de buscar altres recursos com és augmentar les responsabilitats dintre del CRAE, a través de privilegis i responsabilitats”*. Cal doncs sempre tenir present que cal educar a partir del quotidià, de les coses que vas fent en el dia a dia i no perdre la perspectiva del per què es fan aquestes tasques i quins objectius persegueixes.

Un altre tema que he treballat es centre al voltant de la valoració que fan generalment els educadors respecte les mancances que tenen els joves: *“El què més els costa no és aprendre a cuinar, fer-se el llit i aquestes coses ... a la vida ja ho vas aprenent a mesura de les necessitats”* com també *“No estan acostumats a gestionar l'economia. Saben que sempre hi ha diners”* i *“Fins que no s'hi troben no són capaços de valorar-ho”*.

El nivell emocional i dels sentiments també és una feina que s'ha de treballar amb molta profunditat. Tots coincideixen en: *“El què més els costa és saber que estaran sols en aquesta vida i que les decisions les han de prendre sols”*. A l'hora de buscar referents o vincles sentimentals que no siguin els que hi ha al centre comenten: *“Ells ja es busquen els seus recursos, però pot ser una xicoteta que és un fistro, una banda o grups d'amics, la família que té una relació materno-filial fistro. Han de poder tenir un referent emocional sà”*.

Els joves han d'aprendre a buscar-se les seves xarxes socials i els seus referents. En el centre ja n'hi tenen (grup d'iguals), però no han estat ells els que els han escollit, sinó que se'ls han trobat. Tenir un bon entorn, que t'escolti i en determinats moments et pugui ajudar a superar els obstacles i dificultats, és vital. Cal doncs que el reforcin fora del centre per tal de tenir vincles de igual a igual, propers i que els acompanyin sense condicions.

En els pisos, el treball de l'autonomia és força similar al de les tasques domèstiques habituals, tot i que allà ja és una condició indispensable si és vol preparar bé la futura sortida i emancipació: *“Treballem al pis a diferents nivells: econòmic, organització personal, horaris d'escola ... i sobre tot amb la presa de decisions sobre el què pensen fer amb el seu futur”*, i segueix: *“Ells no tenen per què venir apresos. Si hi venen millor, però si no n'aprendran i ràpid ... la vida et va ensenyant”*. Constata doncs una realitat que és comuna en la majoria de joves de 18 (hagin o no estat tutelats): *“Amb 18 anys ningú és autònom i més si hi ha carències afectives; però tots n'aprenem i la pròpia vida te'n ensenya”*. Tot el què fa referència a l'autonomia en les tasques domèstiques es van aprenent i adquirint amb relativa normalitat i rapidesa al llarg de la vida segons les necessitats.

En referència al moment de l'arribada al pis i al seu impacte, sí que podem destacar unes quantes coses que he de considerar com a futur educador: *“N'hi ha que queden paralitzats i no fan res (o ho sembla) i d'altres que fan al revés i comencen a disparar a totes direccions sense prendre decisions”*. Cal ser conscient d'aquesta situació a l'arribada, perquè pot dificultar la integració al pis i el desenvolupament del projecte iniciat. *“És un canvi de ritme de vida: qui renta la roba, qui fa el menjar...fins a coses més complexes: com puc mantenir les meves relacions, com les puc refer o què he perdut”*. És doncs una ruptura amb el passat en el què no eren responsables de res (o molt poc) i que ara sí que ja se'ls hi exigirà.

Un exemple de com arriben als pisos i que és molt clarificador és: *“No saben utilitzar una targeta, una llibreta o com funciona un compte corrent”*. És a dir, no han tingut que gestionar-se mai els diners i adquirir aquesta competència és bàsica si volem que després siguin plenament autosuficients per administrar-se els diners (sigui un salari o un ajut). Una forma de treballar-ho i que vaig creure que era molt interessant va ser: *“El treball de la gestió econòmica no l'enfoquem tant a com aconseguir ingressos, sinó a com gestionem les despeses perquè han d'aprendre que tot té un cost. A partir d'això també aprendran a comprar”*. Ens clarifica que ells no són conscients (en l'arribada al pis) del cost que tenen les coses i que per tant, en fer aquest treball, també estem treballant indirectament altres competències. Així doncs, tal i com deia anteriorment, cal analitzar molt bé cada acció educativa, què fem i saber el per què i el com.

Cal doncs fer un bon acompanyament per ajudar a gestionar aquesta situació inicial i de transició, ja que sol ser viscuda amb angoixa i és un moment molt important per establir el vincle: *“Depèn de cada CRAE i com treballen. N'hi ha que generen molta dependència i quan hi ha el trencament aquests nois ho passen molt malament”*. Així doncs, l'objectiu perseguit és que et puguin tenir com a referent positiu i de confiança, que no et vegin com un controlador o qui els obliga a fer les coses (una figura autoritària no és viscuda mai en positiu) i tenir sempre present que: *“Son majors d'edat i hem de respectar les seves decisions”*. Simplement doncs, que sàpiguen que ets un suport en el desenvolupament del seu projecte de vida: *“Jo estic aquí per acompanyar-te, no per fer-te les coses”* i que: *“S'han d'adonar que les coses se les han de solucionar ells i que a la vida no compten amb gaire gent. Han de ser ells”*.

Tot i això, hi va haver un dels entrevistats que em va fer adonar (a partir d'un comentari seu) que com a mínim en aquell recurs, o anaven molt necessitats de places o no tenien gaire paciència per esperar que s'adaptin o veure'n els fruits. *“N'hi ha que els costa adaptar-se a les normes del pis i els convidem a marxar. Bàsicament per temes de neteja i assistència a classe. Aquests pisos no són per ells. Si volen tenir l'habitació feta una merda, doncs aquest no és el seu lloc i cal que se'n busquin un altre”*. El compliment i l'assumir les normes del pis, són un principi bàsic pel desenvolupament del projecte, tot i que no es parla en cap moment de l'acompanyament. Finalment però, em va fer una puntualització amb la què estic completament d'acord: *“L'autonomia és relativa. Per a mi l'autonomia és com tu gestiones i prens les decisions de la teva vida. Això és ser autònom”*. Com veurem

més endavant, la durada i l'estada al pis és relativa i que un jove abandoni el suport no significa necessàriament un fracàs.

4.6.- L'educació i la formació laboral

Com hem vist anteriorment, aconseguir el màxim nivell educatiu és garantia d'èxit assegurat: *“L'educació és l'element que no només garantirà l'èxit de tot aquest procés, sinó que evitarà el fracàs en aquest procés”*. No podem oblidar que l'educació és el que els permetrà accedir als llocs de treball i que quan més alt és el nivell a més llocs podran accedir. Per això, cal que mentre estan dintre del sistema de protecció se'ls exigeixi que arribin als nivells més alts a on poden arribar i que, quan ja són majors d'edat, garantim que segueixin fins al final: *“Arribar al nivell acadèmic màxim possible i al nivell més alt competencial laboral possible, tenint en compte els nínxols laborals”* així ho expressava el membre de la FEPA.

“Hi ha diferents criteris que treballem: un de bàsic i principal és que han d'acabar allò iniciat. No podem deixar les coses a mitges”. En aquesta afirmació s'expressa que l'exigència i constància en els estudis són bàsics com a competència que tindran en el futur en tots els aspectes de la vida. No cal demanar més del que un pot donar, però si exigir el màxim dintre de les possibilitats. Hem de considerar que si demanem més del què es pot donar, podríem provocar frustració i un abandonament del projecte iniciat.

Alguns dels joves han abandonat l'educació. No creien que fos un objectiu principal a la seva vida i molts tenen males experiències de la seva etapa educativa. Per això, com a bons educadors, hem de procurar el seu retorn al sistema educatiu reglat: *“Busquem varis camins dintre de la formació reglada, però tots porten a la mateixa finalitat: No quedar exclosos per no tenir formació”*.

Aquesta formació ha d'anar encaminada a adquirir competències bàsiques per poder accedir al món laboral amb garanties. Una bona opció són els cicles formatius, ja que l'especialització i l'adquisició de coneixements específics en un nínxol laboral els permetrà aconseguir treballs i poder sostenir-se econòmicament. *“El nínxol gran de la inserció està en els graus mitjos. Per això el “Via laboral” i les beques de “La Caixa” van*

encaminats cap a fer un retorn a la formació reglada. Actualment, ja no hi ha peonades i volen més qualificació”.

Tot i aquest intent i esforç cap a orientar cap al retorn a l'ensenyament reglat, cal tenir molt present que: *“Tot jove tutelat porta una mitja de 2 anys de retard a nivell formatiu”.* Això comporta que molts hagin perdut els hàbits d'estudi i que per tant calgui acompanyar-los en recuperar-los o, si no és el cas, ajudar-los a què els adquireixin.

Hi va haver un comentari per part d'un educador de pis que vaig creure totalment desafortunat i que el reflexaré aquí: *“En la universitat no hi pensis ... perquè no són el perfil”.* Vaig pensar que era una actitud derrotista, o que l'experiència que havia tingut fins el moment havia estat aquesta. Però si analitzem les dades de les memòries que presenta l'ASJTET, més d'un 9% dels joves vinculats a l'Àrea estan fent estudis superiors. Sí bé que és veritat que molts d'ells venen d'acolliment, com hem vist anteriorment, igualment s'ha de contemplar aquesta opció si veiem al jove amb les capacitats i predisposició per, com a mínim, intentar-ho. Potser en aquest procés abandonarà, però sempre podrà tornar-hi si en un moment de la seva vida ho creu necessari. No podem tancar cap porta, i menys en el camp educatiu. Potser més endavant, quan s'hagin emancipat, veuran la necessitat. Potser les circumstàncies poden no ser-los favorables per tornar-hi, però cal creure sempre en què l'educació és un trampolí per a aconseguir fites i saltar les adversitats.

4.7.- La vinculació efectiva i afectiva

Els vincles per a tota persona són vital. Cal recordar que som animals gregaris o socials i és a través dels vincles que ens relacionem. En aquest apartat vaig procurar investigar dues vessants del vincle: Per un costat, els vincles afectius (com els feien, com intentaven conservar els existents o quina era la importància dels vincles amb l'antic centre (ruptura). Per altra banda, vaig procurar aprofundir i investigar en com es vinculaven els joves a l'Àrea per després poder elaborar el projecte i dur-lo a terme. El "com" es facin aquests dos tipus de vincles i com es mantinguin, vaig creure que podia ser clau per a la garantia d'èxit en l'emancipació. No pot existir relació educativa si no hi ha vincle, per dèbil que sigui.

Tant el vincle que tenen els joves tutelats amb el centre durant anys i seva la posterior sortida residencial són importants. Formen part de la història de cada persona i allà, hi han tingut una part dels seus referents (educadors i altres professionals. Són ells els que els han anat acompanyant durant tot aquest temps, amb ells han compartit experiències i tot tipus de sentiments. Cal recordar sempre que és el vincle afectiu amb el què es basa el treball dels educadors en els centres residencials. Són ells els que ajuden a elaborar la història de vida, els que ajuden a passar les dificultats i amb qui han anat elaborant el projecte de vida a través de les tutories i l'acció educativa. Per aquest motiu, vaig creure convenient investigar i interessar-me per com es mantenien aquests vincles, ja que han estat fonamentals pels educands.

Si una cosa he pogut observar és que els educadors es preocupen, en la mesura en la què poden, per mantenint aquest vincle: *“La bona vinculació ajuda a treure tota la merda i pot facilitar la sortida i l'emancipació. Ajuda a construir una bona ajuda cap al futur”* i segueix afegint: *“S'hauria de contemplar en els projectes la vinculació del nano en el centre on ha estat. Si els nanos es queden al territori, de vegades venen a dinar o a fer alguna visita. Així podem seguir mantenint el vincle i donant suport”*. Altres afirmacions que demostren que han estat els seus referents són: *“Abans això era casa seva (CRAE). Com molts, tornem a casa a dinar o sopar a casa els pares el cap de setmana”*. Aquest contacte no sempre és presencial, *“Procurem mantenir un contacte sempre, si més no pel mòbil, el Facebook, el Whatsapp ...”*. Sempre però es té clar que la vinculació (a part de no ser voluntària) ha estat per fer un acompanyament: *“S'ha de treballar molt a les tutories el tema de què no sempre estaran acompanyats per educadors. A la vida ja trobaràs a altres persones”*. Hem de recordar que els educadors tenen nous educands i tutoritzats i que això acaba provocant: *“Per culpa de l'exigència de la feina, no podem complir tot allò promès i els nois se'n donen compte. Es veuen sols”* i acaba afegint: *“Pensen: - Aquest només ha estat un educador més que m'ha deixat petjada però ha set un més”*. Aquesta petjada ha de servir perquè sempre que tornin al centre, puguin recuperar el temps que hi han passat i que puguin valorar el suport que han rebut per part dels educadors.

En l'arribada als pisos s'han de crear nous vincles i saber que ara els referents són uns altres. En aquest cas, el tipus de vincle també canvia, ja que es tracta d'una època de transició a la vida adulta i més que crear vincles afectius, el què es crea ara és una relació més complexa: *“S'ha de saber crear vincles afectius, saber quan toca anar donant i*

marcant distàncies poc a poc". Aquest canvi és un trencament, o com a mínim una disminució de la intensitat dels vincles que es tenien al centre. *"Els costa molt trencar els vincles que tenen amb el centre i l'educador"*. Aquest és un indicador de que els vincles que s'han establert anteriorment han estat positius i molt forts, de que hi ha hagut una bona vinculació.

Un altre tema a considerar és el canvi de territori, ja que pot suposar un obstacle: *"S'intenta mantenir les xarxes que tenen. Moltes vegades es canvia de lloc i s'intenten mantenir, però és difícil"*, i afegeix: *"L'actualitat facilita mantenir el contacte, ja que les distàncies s'han escurçat"*. L'aparició de noves formes de comunicació més àgils i complexes són ara una opció de contacte que ha facilitat aquesta tasca.

Pel què fa a la vinculació a l'Àrea i en els pisos, puc dir que no és la mateixa que hi ha als centres residencials. En el primer cas, la vinculació primerament és voluntària: *"Estan a l'àrea a través d'una vinculació voluntària. Les condicions bàsiques és que no tinguin un consum actiu, activitat penal activa o algun tipus de disminució psíquica"*. Aquesta vinculació és transitòria, com també ho són els recursos. La vinculació a aquests recursos i a l'Àrea parteix d'una altra premissa diferent a la que hi havia al centre residencial. Aquesta és: *"L'únic requisit per entrar és que siguin ells els que fan una demanda explícita, perquè nosaltres ens vinculem amb ells a través d'un projecte"*. Puc dir que la vinculació, més que emocional (que també ho és) és més funcional, ja que serveix per ajudar i acompanyar en el procés d'emancipació. La principal diferència és que ara, ja no va tant destinada a cobrir les carències afectives, sinó a ajudar a emancipar a l'educand. *"Nosaltres no busquem crear un vincle a llarg temps. Aquest no és el nostre objectiu. El què volem és que marxin"*. Aquesta marxa no sempre és la prevista, ja que pot ser que el jove decideix marxar abans d'acabar el projecte començat. Això no ha de ser considerat un fracàs, sinó que moltes vegades respon a què el jove s'ha vist capacitat per marxar o simplement s'ha cansat d'estar sempre envoltat d'educadors. *"El vincle no és l'afectiu, és un vincle voluntari. Has de conflictitzar. Aquí hi són voluntàriament, de nosaltres no se'n fugen, marxen. Després ja intentem parlar i veure què fem"*

Un comentari que vaig trobar molt adient a la vinculació a l'Àrea i que crec que s'hauria de poder contemplar com a mesura de transició va ser: *"Començar a vincular a l'àrea, fer alguna entrevista i conèixer a algú d'allà els ajuda a desangoixar i a preparar la seva proposta*

de projecte de vida". Com a trencament, hi solen aparèixer moltes pors i dubtes. Poder fer una transició amb temps pot ajudar a què els joves no ho visquin d'una forma tant brusca. Aquesta reflexió la feia un educador de centre i una de les seves preocupacions (a part de veure que les vinculacions dels educadors de pis eren diferents i que responien a necessitats diferents) també comentava la importància de poder seguir vinculats al territori on havien estat i on ja hi tenien uns referents: *La figura de l'educador de pis no és una figura propera, no és un referent emocional. És una vinculació més aviat administrativa i que no hi és quan més el necessiten. Es veuen obligats a buscar altres suports*".

4.8.- Dol, trencament, pors i solitud

Aquesta etapa de transició és una etapa de trencaments i d'anar cap al desconegut. Si bé els joves tenen contacte previ amb els serveis que se'ls oferiran i amb els seus educadors, no deixa de ser un canvi de vida. Tots aquests canvis es viuen amb angoixes, pors i una sensació de solitud, cosa que he de tenir sempre present com educador a l'hora de treballar amb tutelats. Aquests canvis no només es viuen en l'abandonament del centre, sinó que també es viuen quan es marxa del pis. En aquest cas però, la persona és més madura i si ha fet una bona transició i ho ha reflexionat bé, no té perquè recordar-ho com una experiència negativa, sinó tot el contrari. Ha de ser una etapa recordada com a creixement personal i com a via per arribar a on és ara; una persona amb plena emancipació.

La vida als centres residencials comporta que sempre hi hagi gent al teu voltant: *"Al CRAE sempre hi ha vida: Educadors, riures i discussions. A la unitat no hi és, no hi ha res. Aquí és on surten els fantasmes de les carències afectives, de no poder comptar amb ningú. Al pis d'autonomia aquest és el dia a dia"*. I afegeixen: *"Hi ha resistències a pujar al pis d'autonomia i també a l'hora d'abandonar-lo"* i *"Pugen amb moltes pors ... això significa que d'aquí a poc marxo"*.

Tant si es fa una prèvia als pisos d'autonomia com si no, les pors hi són. Són canvis que comencen a plantejar nous dubtes i com afrontar la nova situació. *"Es pregunten: - A on aniré a viure? - Quins diners tindrè - Què passa si em passa no sé què? - A qui acudiré? (...)* per això ho has de començar a treballar quan més abans millor". Aquest treball es fa bàsicament des de les tutories, que permeten fer treball més individualitzat i amb més

profunditat: *“S’ha de treballar molt a les tutories el tema de què no sempre estaran acompanyats per educadors. A la vida ja trobaràs a altres persones”*. La sensació que tenen de que estaran sols i les pors de no poder tirar endavant són molt normals i s’han de poder treballar molt bé i en profunditat. Sinó, això els provoca molta angoixa que caldrà de gestionar: *“Els hem de desangoixar quan s’acosta el moment”*.

Fer aquest canvi i ajudar amb un bon acompanyament és molt important com a educador. El jove s’ha de poder sentir acompanyat i escoltat. Per aquest motiu, quan més abans es comença a treballa, millor. *“Si aconseguixes que el nano faci el traspàs de referent, de l’educador i tutor del centre al pròxim educador, tens molt de guanyat i la sensació de trencament no és tant gran”*. Els joves en el centre no ho veuen fins que no s’acosta l’edat, com a molt algun moment en són conscients, però com a educador els has d’anar mentalitzant: *“A determinada edat no ... per exemple, amb 14 anys, 4 anys són molts! Al acostar-se als 16 ja ho veuen més”*. I segueix:

“Al acostar-se als 18 comencen a sortir les angoixes”. Els aniversaris i les festes de comiat quan un educand abandona el centre són bons moments per fer aquest treball: *“Són conscients però no tota l’estona. Quan els altres companys del centre s’acosten als 18 anys, surten aquestes pors i dubtes. Això va bé per poder fer treball”*.

Tot i haver fet un bon acompanyament i haver treballat molt bé la nova situació surten les pors igualment. *“Dol és abandonar la protecció i anar al desconegut. T’has de reconstruir tu sol i conèixer la por del què passarà si m’equivoco”* i afegeix: *“És la sensació que estan desemparats per segon cop. El sistema et torna a portar a aquesta situació. Per això la importància de la proximitat del centre on han estat”*. La pèrdua de referents i els canvis generen aquestes pors i angoixes i a mesura que s’acosta l’edat en van sortint més. Per això, és molt important poder fer un bon traspàs perquè puguin sentir-se segurs: *“Si aconseguixes que el nano faci el traspàs de referent, de l’educador i tutor del centre al pròxim educador, tens molt de guanyat i la sensació de trencament no és tant gran”*.

Els educadors de pisos(de majors o d’autonomia) tenen una visió similar: *“Al fer els 18 anys, persones que han estat tutelades per l’administració, normalment viuen una situació d’angoixa: - Què serà de mi quan perdi aquests educadors, aquest tutor, aquest lloc on he viscut? I les reaccions són molt diferents”*. Aquesta arribada genera un parell de situacions molt destacades: Per un costat, el trencament amb la vida anterior. *“Intentem transmetre*

que els 18 anys no és un trencament total. Significa que amb aquest suport que t'ofereixo, amb nosaltres, pots continuar el projecte que has començat". I per altra banda, tot un seguit de dubtes referent a qui i quin és el seu nou entorn: "- Qui són aquestes noves persones que hi ha al meu voltant? Això també provoca angoixa ... aquesta sensació de solitud".

Un altre tema que es destaca és la gran sensació de solitud que senten. Estan acostumats al centre, on sempre estaven amb persones. Ara però, estan en un pis sols o acompanyats per com a molt un parell més de persones amb les què conviuen i que no sempre hi són perquè no els coincideixen els horaris. Aprendre a gestionar la solitud és bàsic i com a educador, s'ha de fer un acompanyament molt fort, intentant sempre en no caure en trencar aquesta solitud. Si fem un treball conscient, ajudarem a l'educand a poc a poc anar gestionant per ell mateix aquesta sensació i angoixa: *"La solitud és la feina que aborda l'educador que està a la trinxera", i "De vegades passen 3 dies i no ens han vist i això no ho porten bé. Segons com ho portin acaben buscant altres objectius i projectes o marxen del pis".* Fer aquest acompanyament és clau, però sempre procurant ser conscients de les actuacions que fem: *"Els educadors esperen que siguin els nanos els que vinguin, perquè se senten sols. Ja són ells els que venen, tot i que de vegades és l'educador qui hi ha d'anar".*

Per últim, i no menys important, tot i haver fet un bon acompanyament en el pis i sabent que el jove ja està preparat per fer la seva pròpia vida sense ajuda de ningú i que ja està capacitat per emancipar-se, cal tenir present que aquesta situació el portarà a recordar totes les ruptures anteriors. Sempre doncs hi ha la possibilitat de que tornin a sortir angoixes i pors, ja que no deixa de ser un trencament més que haurà de viure i superar en la seva vida: *"Es tornen a repetir les sensacions dels 18 anys".* Aquesta sortida i la situació social que vivim actualment provoca: *"Últimament notem que hi ha més por, ja que tot depèn del què t'espera quan veus que tots els teus companys no tenen feina".*

4.9.- Rols i percepció pròpia i social

Les persones i l'entorn social projecten la visió que es té de nosaltres. Per altra banda, també influeixen en la forma en la què ens mostrem al món. Aquest fet no va passar desapercebut per mi i vaig creure convenient que era interessant treballar-lo com a un factor més que pot influir en el procés d'emancipació dels joves tutelats. Vaig fer doncs,

una mica de recull de les sensacions que tenen ells en relació als companys i als centres.

Una de les primeres coses que em van comentar (i que ja havia pogut treballar durant les pràctiques que havia fet) és que els joves tutelats viuen sempre amb etiquetes i que d'aquestes etiquetes ells en fan un ús concret: *“Ells sempre tenen etiquetes. Les etiquetes són dolentes, ja les utilitzin ells per fanfarronejar o per justificar-se i que els planyis”* o, *“Hi ha nanos que utilitzen el victimisme i fer pena. I n’hi ha que ho assumeixen amb naturalitat i ho volen normalitzar. També n’hi ha que ho amaguen i d’altres que se senten culpables d’haver estat en un centre”*. Aquesta és una tasca que, a part de ser-ne conscient com a educador, cal treballar tant des del lloc de feina com a fora. *“Hi ha gent que es pensa que són orfes i pensen – Pobrets! Quan els dius hi dius que no, pensen en el comportament i has d’explicar realment el què són”*.

Aquestes etiquetes i estigmes s’han de treballar des de l’àmbit de l’educació: *“En els col·legis l’etiqueta que són nens de centre és bestial. O són els pobres o els xungos. O els sobre protegeixen o a la primera marxa cap al teu centre!”*. Considero que és greu que altres professionals del món educatiu no vetllin per trencar aquestes etiquetes, així com també ho és en altres àmbits de la vida. Un exemple d’aquest fet son les dificultats en les que es troben els educadors a l’hora d’aconseguir pisos de lloguer: *“Hi ha certa estigmatització dels nanos i per exemple, a l’hora de buscar pisos els propietaris hi posen traves”*. Però cal ser positiu i pensar que la societat madura fruit del treball que es fa per trencar els estigmes i que afortunadament, cada cop hi ha més gent conscienciada.

Un altre tema que m’ha interessat ha estat com es senten o quina és la percepció que tenen d’ells mateixos. Aquí les respostes han estat molt variades: *“Se senten desemparats. Haurien de continuar tenint algun privilegi (entre cometes) i més quan fins ara l’administració ho feia. Si ara ells sols han de batallar amb l’administració encara tenen més aquesta sensació (això ja ens costa prou a nosaltres). A la seva edat no han d’estar preparats per això”*.

D’altres, fan referència a les seves relacions socials i dintre del pis: *“Quan no has escollit amb qui viure i ja els trobes sempre imposats, fa que els costi més relacionar-se amb altres que no siguin de la mateixa condició”*. Per això, una altra feina a fer com a educador és animar a que: *“Se’ls anima a que busquin altres llocs on relacionar-se i així fer altres cercles”*, que no estiguin sempre envoltats de la mateixa gent i amb característiques similars. Que

puguin compartir experiències diferents és molt positiu, els pot ajudar a viure altres sensacions i obrir noves possibilitats vitals i socials.

Un altre tema a comentar es refereix a com pot ser percebuda l'estada del recurs o la percepció que ells en tenen: *“La possibilitat de retorn a la família sempre és present. Moltes vegades culpabilitzen a l'administració de la seva situació”*. Això mostra com, algunes vegades es construeixen realitats que no s'ajusten al què realment és, alterant la seva visió de possibilitats reals. (potser com a forma de supervivència o de fer callar la veu interior de la consciència).

I finalment, i per acabar aquest apartat, una afirmació que vaig trobar curiosa però que em va portar a pensar com es viu la solitud i com s'ha viscut el fet de viure en un centre i estar sempre envoltat de gent. *“Majoritàriament tenen la sensació que tenen més temps, encara que sigui el mateix. – I per què? Doncs perquè no el comparteixen”*.

4.10.- Valoració i durada dels recursos

Per últim i per finalitzar la part d'anàlisi, m'he centrat en la valoració que es fa dels recursos per part dels diferents professionals amb els que he tingut la possibilitat de parlar, així com també(i de forma indirecte) a partir de comentaris que han fet els educadors sobre el què diuen els joves.

Els professionals calculen la durada dels recursos amb un període de temps relativament curt (o aquesta és la sensació que vaig tenir), tot i que aquest curt període permet l'emancipació. La temporalització és relativa: *“Som serveis de transició, des que entren saben que han de sortir i tots els dies se'ls prepara per sortir. Ho saben tots però se'ls hi oblida”*. Aquesta estada sol ser d'un any, exceptuant alguns casos de joves que estan estudiant i on el període s'allarga una mica més. Aquesta sortida també es treballa i es planifica. *“Si tot va bé, normalment hi estan 1 any. Moltes vegades ja són ells els que volen marxar”*. Això lliga amb el comentari que em van fer sobre el fet de que no es vulgui una cronificació de la situació. A part de la variable estudis, actualment el temps s'allarga degut a la situació actual de crisi econòmica: *“El temps d'estada als pisos s'ha allargat (i no és perquè estiguin més còmodes, estan cansats de tants educadors). No troben alternativa”*.

Durant l'estudi també m'he trobat a professionals que procuren fer crítiques constructives sobre els recursos. Alguns parlen de com millorar i algun d'ells s'ha referit a situacions que consider-ho molt greus (tan sols pel fet de ser joves que han viscut i estan en situació de vulnerabilitat): *“Hem tingut experiències negatives segons el pis on han anat. Ens hem trobat de tot: Nanos no preparats i que tindrien problemes en tots els pisos i nanos amb molta autonomia però que creiem que els ha fallat l'acompanyament que han tingut allà”*, i afegeix que bàsicament és un problema de diners i dels educadors: *“Els diners també són un problema i la diferència entre pisos és molt gran. Han tornat nanos que han estat a pisos en als que no arriben els diners i han vingut a buscar menjar perquè fa una setmana que no hi passa l'educador; no els han portat els diners i no han pogut comprar”*. Una altra crítica (a la que ja m'he referit anteriorment) està relacionada amb el fet del canvi geogràfic: *“La ubicació geogràfica també és un tema. Determinats nanos que estan molt vinculats al territori, es veuen obligats a anar a un altre lloc perquè no hi ha recursos. Això representa el trencament dels vincles”*. El fet de que no hi hagi prous recursos a tot el territori determina doncs els vincles socials i les possibilitats i oportunitats de relació amb l'entorn.

Un altre tema valoratiu sobre els recursos està relacionat amb les condicions per accedir a determinats d'aquests : *“Un nano que ha estat protegit (per dir-ho d'alguna manera) per part de l'administració i que sempre ha pogut accedir a moltes coses que d'altres no han tingut, quan arriba als 18 es troba que de cop i volta ja ningú els facilita res, tal i com estaven acostumats”*. I segueix: *“Passa d'estar hiper-protegit a no tenir res i que l'administració ja no li ofereixi res (a diferència de com feia abans). Abans pel simple fet d'estar tutelat tenia moltes més avantatges a diferència dels altres ... i ara ja no. Per exemple accés a determinats circuits com son els de lleure o educatius”*.

Sobre les condicions per accedir al servei d'habitatge també n'han fet alguna crítica: *“Les condicions per excedir a pisos són grans i no és fàcil. Hi ha pisos que tenen alguns requeriments que són més fàcils i d'altres no tant. Les normes dels pisos també influeixen”*.

Personalment crec que quan s'està en el projecte, s'haurien de poder donar més oportunitats i la possibilitat de cometre algun error, essent una mica més flexibles. *“S'ha de donar segones i terceres oportunitats. Hi ha pisos que a la primera ja van fora. Cal reconèixer que estan en un moment difícil. Venen d'adolescències difícils i etapes inestables”* i afegeix: *“Tenir en compte que pots relliscar, que anaves bé i que per una relliscada perds el*

recurs no és massa just, ja que li podia haver estat de gran ajuda". Tot i que perdre aquest recurs no significa abandonar l'Àrea, simplement s'ha de tornar a dissenyar un nou projecte perquè si el jove l'ha abandonat i no se n'ha en sortit significa que no era ben ajustat a les seves necessitats. S'afirma: *"Tenim expulsions i no tenen per què ser un fracàs"*.

I finalment, comentar que amb el què sí que m'han insistit molt els entrevistats i crec que té molta importància és en l'especialització dels professionals, dels recursos i en el fet de tenir capacitat d'adaptació segons la demanda i necessitats a cobrir. *"Cal tenir més espais individuals (cuina, lloc d'estudi, rentadores, etc) adaptades a cada necessitat i a cada persona"* o *"L'educador ha de ser especialista, s'ha d'especialitzar en l'edat. Un condicionant també és la seva edat. Has de fer algun tipus de capitalització del teu saber i coneixement"*. Així doncs, poder tenir diferents figures en tot aquest procés d'emancipació també podria ajudar: *"Els equips han d'estar formats per diferents professionals i amb diferents perfils i rols"*, *"Quants més perfils i tipologies de pisos millor. Els perfils dels nanos també ho són"* i finalment, afirmen: *"Cal recuperar altres figures com els mestres o els mentors"*, un fet que caldria considerar i tenir en compte.

5. Conclusions i reflexions finals

Al llarg de l'anàlisi del treball de camp, he anat fent reflexions a partir del què m'havien dit a les entrevistes. És molt profitós i interessant anar avaluant totes les aportacions que m'han fet tots els educadors. Aquest treball m'ha servit per poder parlar amb professionals que porten molts anys fent d'educadors i a més, he tingut l'oportunitat d'entrevistar-me amb una persona que hi és des dels inicis. Tota aquesta experiència i saviesa acumulada, per a mi tenen un valor impressionant.

A part d'això, m'han permès poder fer reflexions i tenir una perspectiva de cap on va encaminat tot el món de l'educació social destinada a joves tutelats i extutelats. No diré que ells tinguin totes les claus de l'èxit o la raó absoluta, però sí que disposen de molts anys d'experiència i saben analitzar molt bé tot aquest àmbit. Només per aquest fet ja estic content d'haver fet aquesta recerca, de poder tenir una experiència com aquesta i d'haver tingut el contacte gratificant i enriquidor amb aquests professionals. Confio en un futur no molt llunyà poder posar en pràctica moltes de les observacions i reflexions que m'han fet.

Un dels primers objectius que em vaig marcar va ser conèixer en profunditat tot el circuit i recursos que es destinen a l'emancipació dels joves tutelats des de l'administració pública. Aquests recursos intenten cobrir totes les necessitats que tenen els joves tutelats en el moment d'abandonar el centre residencial. N'hi ha que podran fer retorn en família, però molts d'altres no. Aquests recursos i programes combinats entre ells permeten que els joves puguin assumir graus d'autonomia elevats i poder integrar-se socialment com a ciutadans de ple dret i en igualtat de condicions (o si més no aquest és l'objectiu que persegueixen).

Un dels recursos que vaig creure que podien tenir més influència en l'emancipació del joves tutelats va ser la tipologia de centre on havien estat. Podem dir que en el procés final, hi ha dos tipus de centres, a part dels que ja només cobreixen la franja d'edat específica. Dins dels centres verticals (cobreixen totes les franges d'edat 0 a 18 anys), trobem els que disposen d'una unitat específica, coneguda amb el nom d'unitat de finalistes. No és un nom molt encertat, però els professionals l'anomenen així tot i que també n'hi ha que en diuen pisos d'autonomia (que al final és el què es treballa). La conclusió respecte a aquest tema és que aquestes unitats són molt útils de cara al futur

desinternament ja que permeten treballar l'autonomia dels joves d'una forma més específica que no pas els centres sense aquesta unitat.

Poder treballar l'autonomia és important, però no és tant determinant com l'altre treball que també s'hi fa i que si que condiciona el desinternament. L'autonomia és secundària, ja que si no hi ha hagut la possibilitat de treballar-la de forma tan específica, ja es va adquirint a mesura que el jove està fora del centre.

Un dels temes importants que he conegut és la sensació de solitud que senten els educands quan arriben a aquesta unitat o quan ja encaren el desinternament. Aquest moment provoca moltes pors i angoixes, fet que s'ha de treballar amb molta profunditat.

Un altre factor important que he pogut comprovar i que cal contemplar és el treball previ a la sortida del centre. Amb quanta més antelació es pugui començar a treballar, més fàcil serà la sortida. Permetre que el jove vagi dissenyant el seu futur i coneixent els recursos dels què disposarà l'hi pot donar seguretat i tranquil·litat. Permet doncs fer una transició més fàcil i que la vinculació al lloc i als professionals que es trobarà no siguin un dubte o motiu d'angoixa i d'instabilitat.

Un altre punt treballat en aquest TFG són els vincles i la manera que tenen els educadors de relacionar-se amb els joves. Els educadors no treballaran ni es vincularan de la mateixa manera segon el recurs i l'edat del jove. Quan són menors, el vincle és afectiu i procura cobrir les carències emocionals que tenen els educands. El vincle que estableixen els educadors quan els joves són majors d'edat ja no és un vincle afectiu, tot i que en té una part. En aquest cas, el vincle és simplement funcional, ja que respon a la vinculació voluntària del jove i a que és un recurs transitori de durada molt limitada. Crear un vincle afectiu molt fort podria perjudicar al jove a l'hora d'emancipar-se, ja que seria un dol afegit a l'hora d'abandonar el pis.

Les pors, la sensació de solitud i les angoixes de no saber quin serà el futur són les sensacions i les emocions que experimenten tots els joves en aquesta etapa. És molt important que els educadors ho tinguin sempre molt present i que els acompanyin en la gestió de totes aquestes emocions. Ajudar a reduir les angoixes i les pors i treballar la solitud com a un sentiment natural i de maduració personal ajudarà al jove a emancipar-se i a poder viure aquesta etapa amb més tranquil·litat.

En el canvi, ja no estan envoltats d'educadors que prenen les decisions per ells. Ara l'edat els obliga a ser ells qui prenen les decisions que els afectaran en la vida. Ara no tenen qui els solucioni els problemes, simplement tenen persones que els acompanyen en aquestes decisions i en determinats moments els orienten.

Treballar aquesta etapa i aquest procés requereix certa especialització de l'educador. Cal analitzar bé totes les accions que es fan ja que és una etapa molt crítica i decisiva que marcarà el futur d'aquests joves. Cal ser conscient de fins a quin punt hi ha d'haver contacte i quan cal saber deixar espai perquè el jove pugui desenvolupar-se i anar elaborant la seva història.

El tema que més van remarcar tots els educadors i que garantirà un bon procés d'emancipació és el retorn a l'educació reglada si n'estan a fora o en tot cas, que assolixin el màxim nivell educatiu possible. És una ocasió única que tenen els educands per poder assolir un bon nivell educatiu, ja que és el requisit demanat. Aquest nivell educatiu farà que en un futur puguin tenir accés a molts nínxols de treball qualificat. Poder accedir a una bona feina suposarà poder disposar d'ingressos i ser autosuficients. En definitiva, tenir més oportunitats vitals i laborals i una trajectòria de vida més estable.

La selecció que vaig fer de tots els recursos no va ser aleatòria. Vaig intentar poder veure totes les ofertes privades i públiques. Una de les sensacions que vaig tenir, és que els recursos que treballen amb els joves i que pertanyen a l'administració pública fan un treball més professional i amb molta més reflexió. Per altra banda, la impressió que vaig tenir quan vaig poder entrevistar a un educador de CRAE, va ser que hi ha algun recurs privat que no està tant pendent dels joves i que de vegades els col·loca en situacions de vulnerabilitat (per no dir de maltracta institucional). Vaig observar doncs, que segons en quin recurs hi ha pressa perquè els joves marxin i deixin les places buides per poder tornar a cobrir o que fins hi tot estan en alguns moments per sobre de l'oferta de la que disposen.

Com a educador treballar en aquest àmbit sempre m'ha fet il·lusió. Aquest any ja vaig tenir l'oportunitat de fer unes pràctiques amb joves tutelats i em va agradar. Crec que aquest treball m'ha fet tenir encara més ganes de poder acabar i obtenir el títol per poder posar en pràctica tots els coneixements. Actualment em veig preparat per aprendre i poder interactuar amb tots els professionals i joves tutelats.

6. Bibliografia

Camacho, Julián (2013). *De la dependencia a l'emancipació dels joves tutelats i extutelats. Claus per a l'acompanyament en aquest procés*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

CAMACHO SALAZAR, J. "Una oferta educativa en un temps de re-troba-da. El treball amb adolescents als pisos per a joves de 16 a 18 anys". Butlletí dels professionals de la infància i l'adolescència, num.44 (desembre 2010).

Dossiers del Tercer Sector, 2014, num.33.

Jariot, Mercè; Rodríguez, Montserrat; Sala, Josefina; Villalba, Andreu (2008). *El proceso de desinternamiento de jóvenes extutelados para favorecer una inserción sociolaboral positiva. Análisis de la situación actual en los centros residenciales de acción educativa de Cataluña*. Barcelona: UAB

Marzo, Maite (2009). *Educador social i infància en situació de risc. L'atenció residencial a infants i adolescents a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Montserrat, Carme; Casas, Ferran; Malo, Sara; Bertran, Irma. (2012) *Els itineraris educatius dels joves extutelats*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Montserrat, Carme; Casas, Ferran. (2010). *Educación y jóvenes ex.tutelados: revisión de la literatura científica española*. Girona: Universitat de Girona.

Webgrafia:

Emancipació joves:

<http://www.lavanguardia.com/vangdata/20150416/54429973282/a-que-edad-se-van-de-casa-los-jovenes-europeos.html> (última consulta: 03/05/2015)

Llei 14/2010:

<http://www.parlament.cat/activitat/cataleg/TL115.pdf> (última consulta: 08/11/2014)

Document ASJTET (números 2011):

http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicos/07infanciaadolescencia/temes_relacionats/jornades_treball_dgaia_2012/docs_20_abril/asjtet.pdf (última consulta: 10/12/2014)

Altres:

<http://www.idescat.cat/> (última consulta: 06/02/2015)

http://benestar.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/joventut_old/suport_joves_tutelats/asjet (última consulta: 12/03/2015)

ANNEX

GRAELLA DE CONTINGUTS DE LES ENTREVISTES SEGONS PERFILS I TEMÀTIQUES:

TEMES TRACTATS A LES ENTREVISTES	PERFILS PROFESSIONALS DELS ENTREVISTATS				
	Coordinador de l'AJTET i membre de la FEPA	Educador de CRAE vertical (propi).	Educador de CRAE vertical amb unitat de finalistes (privat)	Educador de pis de majors de 18 anys (privat)	Coordinador de l'ASTJET i educador de pis de majors de 18 anys (propi)
Context del model català del circuit de desinternament	x				
Percepció dels diferents models de CRAE	x	x	x	x	x
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	x	x	x	x	x
Planificació i treball del desinternament per part dels educadors		x	x	x	x
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	x	x	x	x	x
Assessorament i acompanyament en l'educació formal i en la formació laboral	x			x	x
Vinculació efectiva i afectiva	x	x	x	x	x
Dol, trencaments, pors i solitud		x	x	x	x
Rols, imatge i percepció pròpia i social	x	x	x	x	x
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos	x	x	x	x	x

TEMES TRACTATS A L'ENTREVISTA	COORDINADOR DE L'ASJTET I MEMBRE DE LA FEPA
Context del model català del circuit de desinternament	<p><i>“L’ASTJET ho tenia més difícil a justícia per fer actuacions integrals i ecològiques. Només ens dedicàvem a reforçar programes de 16 a 18 anys”</i></p> <p><i>“Habitatge i formació van ser els nostres inicis i bàsicament responien a cobrir els joves que no podien fer el retorn a la família”</i></p>
Percepció dels diferents models de CRAE	<p><i>“Els CRAE verticals, si són petits són bons. Si són grans no”</i></p> <p><i>“De 16 a 18 anys hi ha d’haver recursos especialitzats, pisos que no siguin CRAEs. Allà es treballarà l’autonomia, amb un tope de com a molt 8 nanos”</i></p> <p><i>“L’únic que no crec és en el centre gran. Com a molt si tenen unitats diferenciades”</i></p> <p><i>“Per a mi, un centre amb una unitat pels majors de 16 anys són els que funcionen millor”</i></p> <p><i>“La importància del perfil del centre i que els nanos s’hi assimilïn és bàsic”</i></p> <p><i>“Fan falta models de 16-18 anys que haurien d’anar encarats a la sortida cap a la formació”</i></p>
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	<p><i>“No solament som actuadors i serveis especialitzats de serveis socials, sinó que també som preventius i fem feina preventiva: ajudem a no crear cronificacions.”</i></p> <p><i>“L’àrea teòricament, informa a través de la DGAIA”</i></p> <p><i>“Tot jove que ha estat tutelat té 3 mesos de prestació. No és res, però és una esclatxa per on començar a treballar. Ara, està previst ampliar a 6 mesos i això si que ja ens permetrà fer feina”</i></p> <p><i>“Un recurs econòmic i un recolzament formatiu és garantia d’èxit. Sense el recurs econòmic no funciona”</i></p>
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	<p><i>“Com pots tenir autonomia si tu no has disposat d’anar a comprar, cuinar, rentar la roba i sobre tot d’entrar en contacte amb un context socialitzat i socialitzador, normalitzador des de lleure, esports, amics, etc”</i></p>
Assessorament i acompanyament en l’educació formal i en la formació laboral	<p><i>“El nínxol gran de la inserció està en els graus mitjos. Per això el “Via laboral” i les beques de “La Caixa” van encaminats cap a fer un retorn a la formació reglada. Actualment ja no hi ha peonades i volen més qualificació”</i></p>

	<p><i>“Tot jove tutelat porta una mitja de 2 anys de retard a nivell formatiu”</i></p> <p><i>“Arribar al nivell acadèmic màxim possible i al nivell més alt competencial laboral possible, tenint en compte els nínxols laborals”</i></p>
Vinculació efectiva i afectiva	<p><i>“Estan a l'àrea a través d'una vinculació voluntària. Les condicions bàsiques és que no tinguin un consum actiu, activitat penal activa o algun tipus de disminució psíquica”</i></p>
Rols, imatge i percepció pròpia i social	<p><i>“Les noies volen marxar abans i aguanten menys a l'àrea”</i></p>
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos	<p><i>“El problema que hi ha és bàsicament la rotació (el personal no canvia)”</i></p> <p><i>“L'educador ha de ser especialista, s'ha d'especialitzar en l'edat. Un condicionant també és la seva edat. Has de fer algun tipus de capitalització del teu saber i coneixement”</i></p> <p><i>“Els equips han d'estar formats per diferents professionals i amb diferents perfils i rols”</i></p> <p><i>“Quants més perfils i tipologies de pisos millor. Els perfils dels nanos també ho són”</i></p> <p><i>“Cal recuperar altres figures com els mestres o els mentors”</i></p>

TEMES TRACTATS A L'ENTREVISTA	EDUCADOR DE CRAE VERTICAL (propi)
Percepció dels diferents models de CRAE	<p><i>“Hi ha altres CRAE que ja tenen pisos que anomenen finalistes. El fet d'agrupar als nanos de la mateixa edat et permet fer treballs més concrets (cosa que en els verticals és més complicat)”</i></p> <p><i>“En els CRAE que tenen unitat de finalistes els nanos són més autònoms i tenen un altre règim”</i></p> <p><i>“Els dos models són vàlids. L'aposta ha de ser en models reduïts. Si pots crear unitats convivencials pots fer més treballs col·lectius. Sempre treballem de forma individual i poder treballar temes de grup i convivència pot ajudar”</i></p> <p><i>“Allò natural en una família és que visquin diferents edats i diferents sexes. L'ideal seria un centre de dimensions reduïdes on puguis combinar la verticalitat però amb una zona específica”</i></p> <p><i>“Una unitat de finalistes ha de poder estar lo suficientment separada i diferenciada, però que segueixi estant connectada per mantenir al vinculació; no desangelada i deixada de la mà de déu”</i></p>
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	<p><i>“De vegades hi ha recursos que no els coneixes i que podrien ser útils pel cas específic del nano”</i></p> <p><i>“El problema (des de la nostra perspectiva) és el desconeixement que tenim dels recursos. Tenim la impressió que hi ha pocs recursos i que no hi ha prou vinculació des del centre amb la DGAlA i l'àrea (ASJTET)”</i></p> <p><i>“Desconeixem per tant quines són les vies d'entrada. Caldria que l'àrea comencés a treballar amb nosaltres (als 15 o 16 anys dels nanos) i informar-nos dels protocols a seguir”</i></p> <p><i>“Hi ha pocs recursos i molta diferència entre ells”</i></p>
Planificació i treball del desinternament per part dels educadors	<p><i>“Hi ha molts desinternaments de molts tipus. Alguns fan retorn en família i altres no”</i></p> <p><i>“Cal tenir la previsió dels 18 i orientar i dirigir cap a l'àrea”</i></p> <p><i>“Quan més abans pots començar a treballar, millor ... si pot ser als 16 millor que més tard. N'hi ha però, que fins als 17 anys no saps com i on acabaran”</i></p> <p><i>“El circuit és preveure quin serà el futur del nano i a partir d'aquí comences a fer el disseny”</i></p> <p><i>“El nano hi ha d'estar d'acord i després ha de passar els filtres i complir els requisits”</i></p> <p><i>“Segons el nano i com el veus, ja et pots plantejar (abans dels 16 anys) anar a per aquesta tipologia de pis i vincular-lo a l'àrea”</i></p> <p><i>“No hi ha accions específiques (per la sortida), sinó que depèn de l'avaluació de l'estat del nano. Hi ha nanos que als 16 ja són molt autònoms i n'hi ha que als 16 anys no volen ni sentir a parlar-ne ... els 18 ja arribaran”</i></p>

	<p><i>“Jo crec que s’hauria de poder fer un període de transició amb uns dies a cada lloc. La legalitat és un problema perquè són menors”</i></p>
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	<p><i>“El treball de l’autonomia es fa sempre, però en aquest punt és un objectiu principal”</i></p> <p><i>“Amb alguns, has de buscar altres recursos com és augmentar les responsabilitats dintre del CRAE, a través de privilegis i responsabilitats”</i></p> <p><i>“Donar més espais per fer coses... per exemple que ja es demani les visites al metge o que ens ajudi a fer el sopar o altres tasques de la llar”</i></p> <p><i>“Estan en una edat que hi ha aquella falsa independència, però que a l’hora de la veritat volen tenir a l’adult al seu costat”</i></p> <p><i>“Estan en una etapa difícil i al més mínim fracàs pot fer que tirin la tovallola i abandonin el projecte”</i></p> <p><i>“Ells ja es busquen els seus recursos, però pot ser una xicoteta que és un fistro, una banda o grups d’amics, la família que té una relació materno-filial fistro. Han de poder tenir un referent emocional sà”</i></p> <p><i>“No estan acostumats a gestionar l’economia. Saben que sempre hi ha diners”</i></p> <p><i>“Fins que no s’hi troben no són capaços de valorar-ho”</i></p>
Vinculació efectiva i afectiva	<p><i>“Si tens molt clar quina és la proposta que li vols fer (i parlo de proposta perquè serà el propi nano el que decidirà), haurà de decidir si es vol vincular a l’àrea. Si no ho té clar, no ho farà”</i></p> <p><i>“Començar a vincular a l’àrea, fer alguna entrevista i conèixer a algú d’allà els ajuda a desangoixar i a preparar la seva proposta de projecte de vida”</i></p> <p><i>“Si els nanos no van a pisos i segueixen estant vinculats a l’àrea, els seus referents de vegades no es desplacen o ho fan molt poc. Aquest és un inconvenient i un problema amb el vincle que es crea”</i></p> <p><i>“La figura de l’educador de pis no és una figura propera, no és un referent emocional. És una vinculació més aviat administrativa i que no hi és quan més el necessiten. Es veuen obligats a buscar altres suports”</i></p> <p><i>“Encara que estigui vinculat a l’àrea i aquesta vinculació sigui fluixa, si al territori hi ha una bona vinculació i de proximitat, que ajudi i orienti, és molt important”</i></p> <p><i>“S’hauria de contemplar en els projectes la vinculació del nano en el centre on ha estat. Si els nanos es queden al territori, de vegades venen a dinar o a fer alguna visita. Així podem seguir mantenint el vincle i donant suport”</i></p> <p><i>“Abans això era casa seva (CRAE). Com molts, tornem a casa a dinar o sopar a casa els pares el cap de setmana”</i></p> <p><i>“La bona vinculació ajuda a treure tota la merda i pot facilitar la sortida i l’emancipació. Ajuda a construir una bona ajuda cap al futur”</i></p>

	<i>“Cada CRAE treballa com vol però nosaltres procurem cuidar la imatge”</i>
TEMES TRACTATS	
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos	<p><i>“Pocs recursos i molta diferència entre recursos”</i></p> <p><i>“Hem tingut experiències negatives segons el pis on han anat. Ens hem trobat de tot: Nanos no preparats i que tindrien problemes en tots els pisos i nanos amb molta autonomia però que creiem que els ha fallat l'acompanyament que han tingut allà”</i></p> <p><i>“Durant els primers mesos o any hi hauria d'haver més assistència o seguiment”</i></p> <p><i>“Els diners també són un problema i la diferència entre pisos és molt gran. Han tornat nanos que han estat a pisos en als que no arriben els diners i han vingut a buscar menjar perquè fa una setmana que no hi passa l'educador; no els han portat els diners i no han pogut comprar”</i></p> <p><i>“La ubicació geogràfica també és un tema. Determinats nanos que estan molt vinculats al territori, es veuen obligats a anar a un altre lloc perquè no hi ha recursos. Això representa el trencament dels vincles”</i></p> <p><i>“Els diferents tipus d'ajuts econòmics ajuden a donar una estabilitat sempre i quan compleixin el programa”</i></p> <p><i>“Un nano que ha estat protegit (per dir-ho d'alguna manera) per part de l'administració i que sempre ha pogut accedir a moltes coses que d'altres no han tingut, quan arriba als 18 es troba que de cop i volta ja ningú els facilita res, tal i com estaven acostumats”</i></p>
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos (continuació)	<p><i>“Demana que als 18 anys aquests nanos facin unes coses que la resta de nanos a la seva edat no han de fer perquè estan amb la seva família, és una desigualtat molt gran i més en la situació que estem vivint actualment”</i></p> <p><i>“Passa d'estar hiper-protegit a no tenir res i que l'administració ja no li ofereixi res (a diferència de com feia abans). Abans pel simple fet d'estar tutelat tenia moltes més avantatges a diferència dels altres ... i ara ja no. Per exemple accés a determinats circuits com són els de lleure o educatius”</i></p> <p><i>“Influeix més la vinculació i la posició de la família que no pas els anys d'estada al centre (CRAE)”</i></p> <p><i>“Les condicions per excedir a pisos són grans i no és fàcil. Hi ha pisos que tenen alguns requeriments que són més fàcils i d'altres no tant. Les normes dels pisos també influeixen”</i></p> <p><i>“S'ha de donar segones i terceres oportunitats. Hi ha pisos que a la primera ja va fora. Cal reconèixer que estan en un moment difícil. Venen d'adolescències difícils i etapes inestables”</i></p> <p><i>“Tenir en compte que pots relliscar, que anaves bé i que per una relliscada perds el recurs no és massa just, ja que li podia haver estat de gran ajuda”</i></p>

A L'ENTREVISTA	EDUCADOR DE CRAE VERTICAL AMB UNITAT DE FINALISTES (privat)
Percepció dels diferents models de CRAE	<p><i>“Això és com treure un clau! No saps mai si et farà més mal treure'l de cop o a poc a poc”</i></p> <p><i>“Si surts de cop i t'estrelles, ja està! Aquí no, sempre saps que hi ha un educador que et recollirà. Es viuen els 18 abans”</i></p>
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	<p><i>“Nosaltres també necessitem un acompanyament per part de l'àrea, unes pautes, uns patrons, etc”</i></p>
Planificació i treball del desinternament per part dels educadors	<p><i>“No tenim un criteri únic per passar a la unitat d'autonomia”</i></p> <p><i>“Actualment ens guiem per l'edat i que no hi hagi cap problema de salut mental o minusvalia confirmada”</i></p> <p><i>“Treballem al pis a diferents nivells: econòmic, organització personal, horaris d'escola ... i sobre tot amb la presa de decisions sobre el què pensen fer amb el seu futur”</i></p> <p><i>“N'hi ha que puguen amb les idees clares, altres a mitges i alguns que hi van sense saber què faran als 18 anys”</i></p> <p><i>“Moltes vegades, quan se'ls planteja el futur per anar a un pis, diuen que no se senten preparats. Els calmes dient que tot just començarem el procés de vinculació i de tràmit de papers”</i></p> <p><i>“La resistència és per les dues parts i de vegades no passen pel pis d'autonomia”</i></p>
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	<p><i>“El què més els costa no és aprendre a cuinar, fer-se el llit i aquestes coses ... a la vida ja ho vas aprenent a mesura de les necessitats”</i></p> <p><i>“El què més els costa és saber que estaran sols en aquesta vida i que les decisions les han de prendre sols”</i></p> <p><i>“Estant a la unitat, es claven molts cops de cap contra la paret. S'entrebanquen moltes vegades perquè estan acostumats que els tutors els hi treien les castanyes del foc”</i></p> <p><i>“Hi ha nois que no volen que els estiguis gaire a sobre, ja que són molt responsables (Aquests són pocs). La gran majoria els has d'estar a sobre dient fes això i fes allò. Els primers, potser perquè s'han cansat de tants educadors i volen fer una vida ells sols”</i></p>
Vinculació efectiva i afectiva	<p><i>“S'ha de treballar molt a les tutories el tema de què no sempre estaran acompanyats per educadors. A la vida ja trobaràs a altres persones”</i></p>

	<i>“Procurem mantenir un contacte sempre, si més no pel mòbil, el Facebook, el Whatsapp ...”</i>
TEMES TRACTATS A L'ENTREVISTA	EDUCADOR DE PIS DE MAJORS DE 18 ANYS (privat)
Dol, trencaments, pors i solitud	<i>els fantasmes de les carències afectives, de no poder comptar amb ningú. Al pis d'autonomia aquest és el dia a dia” “La separació i el dol fa que les nois ho passin molt malament, ja que tot el què els hi has dit no es compleix (referent a mantenir el contacte). No podem estar tant pendents d'ells com els hi havíem promès” “Hi ha resistències a pujar al pis d'autonomia i també a l'hora d'abandonar-lo” “Pugen amb moltes pors ... això significa que d'aquí a poc marxo”</i>
Rols, imatge i percepció pròpia i social	<i>“Tots són desordenats” “Ells sempre tenen etiquetes. Les etiquetes són dolentes, ja les utilitzin ells per fanfarronejar o per justificar-se i que els planyis” “En els col·legis l'etiqueta que són nens de centre és bestial. O són els pobres o els xungos. O els sobre protegeixen o a la primera marxa cap al teu centre!”</i>
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos	<i>“Com a molt hi estan 1 any i hi solen entrar-hi amb 17 anys”</i>

Percepció dels diferents models de CRAE	<i>“La unitat de finalistes és una eina molt útil perquè els ajuda a clarificar el seu futur, a dissenyar el seu projecte i cap on volen anar”</i>
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	<i>“L'àrea s'ha de perfilar millor i millorar les ofertes en tots els sentits. No només econòmicament, sinó també amb les estructures i funcionament dels pisos”</i>
Planificació i treball del desinternament per part dels educadors	<i>“Si no venen amb un projecte als 18, com pot ser estudiar, buscar feina, etc.. no els oferim el pis”</i> <i>“El pla de treball es fa entre el noi, el referent i el tutor del centre”</i>
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	<i>“Treballem al pis a diferents nivells: econòmic, organització personal, horaris d'escola ... i sobre tot amb la presa de decisions sobre el què pensen fer amb el seu futur”</i> <i>“No assumeixen les responsabilitats. La culpa de què les coses no els surtin bé és dels educadors”</i> <i>“Els problemes se'ls han de solucionar ells”</i> <i>“Joestic aquí per acompanyar-te, no per fer-te les coses”</i> <i>“S'han d'adonar que les coses se les han de solucionar ells i que a la vida no compten amb gaire gent. Han de ser ells”</i> <i>“Cada noi vol una atenció diferent. N'hi ha que necessiten que els deixis fer, que els demanis dues coses i ja està. D'altres que et necessiten constantment, encara que no sigui físicament; que sigui per telèfon i que els demanis moltes coses. Volen orientació constant”</i> <i>“Depèn de cada CRAE i com treballen. N'hi ha que generen molta dependència i quan hi ha el trencament aquests nois ho passen molt malament”</i> <i>“Amb 18 anys ningú és autònom i més si hi ha carències afectives; però tots n'aprenem i la pròpia vida te'n ensenya”</i> <i>“La por de perdre les prestacions fa que aprenguis ràpid a gestionar-te els diners”</i> <i>“Els no tenen por de venir apresos. Si hi venen millor, però si no n'aprendran i ràpid ... la vida et va ensenyant”</i> <i>“No saben utilitzar una targeta, una llibreta o com funciona un compte corrent”</i> <i>“L'autonomia és relativa. Per a mi l'autonomia és com tu gestiones i prens les decisions de la teva vida. Això és ser autònom”</i> <i>“N'hi ha que els costa adaptar-se a les normes del pis i els convidem a marxar. Bàsicament per temes de neteja i</i>

	<i>assistència a classe. Aquests pisos no són per ells. Si volen tenir l'habitació feta una merda, doncs aquest no és el</i>
TEMES TRACTATS A L'ENTREVISTA	COORDINADOR DE L'ASJTET I EDUCADOR DE PIS DE MAJORS DE 18 ANYS (propi)
Assessorament i acompanyament en l'educació formal i en la formació laboral	<i>"En la universitat no hi pensis ... perquè no són el perfil" "Venir a Vic té poca oferta educativa a nivell de graus. N'hi ha més a Barcelona."</i>
Vinculació efectiva i afectiva	<i>"Els costa molt trencar els vincles que tenen amb el centre i l'educador" "Molts dels que arriben és perquè hi tenen la parella o feina" "Per culpa de l'exigència de la feina, no podem complir tot allò promès i els nois se'n donen compte. Es veuen sols" "Pensen: - Aquest només ha estat un educador més que m'ha deixat petjada però ha set un més" "S'ha de saber crear vincles afectius, saber quan toca anar donant i marcant distàncies poc a poc"</i>
Dol, trencaments, pors i solitud	<i>"No saben gestionar la soledat. Aquesta és la gran dificultat del pis" "De vegades passen 3 dies i no ens han vist i això no ho porten bé. Segons com ho portin acaben buscant altres objectius i projectes o marxen del pis"</i>
Rols, imatge i percepció pròpia i social	<i>"Quan no has escollit amb qui viure i ja els trobes sempre imposats, fa que els costi més relacionar-se amb altres que no siguin de la mateixa condició" "Se'ls anima a què busquin altres llocs on relacionar-se i així fer altres cercles"</i>
Valoració i/o durada de l'ús dels recursos	<i>"Normalment, a l'any ja comencem a plantejar marxar del pis si veiem que van bé. Alguns amb 6 mesos i tot" "Si tot va bé, normalment hi estan 1 any. Moltes vegades ja són ells els que volen marxar"</i>

Percepció dels diferents models de CRAE	<i>“No tenim mesurades les diferències entre els models. On hi ha la veritable diferència és amb el nivell escolar entre els que venen d’acolliment o de centre”</i>
Informació del ventall de recursos pels joves extutelats	<i>“Com a educador de pis has de tenir múltiples referències en el territori, perquè cada cas t’obligarà a conèixer els llocs on vincular i fer treball paral·lel”</i>
Planificació i treball del desinternament per part dels educadors	<i>“Els nanos de vegades demanen coses diferents de les que proposen els educadors”</i>
Autonomia i gestió dels recursos per part dels joves	<i>“N’hi ha que queden paralizats i no fan res (o ho sembla) i d’altres que fan al revés i comencen a disparar a totes direccions sense prendre decisions” “És un canvi de ritme de vida: qui renta la roba, qui fa el menjar...fins a coses més complexes: com puc mantenir les meves relacions, com les puc refer o què he perdut” “El treball de la gestió econòmica no l’enfoquem tant a com aconseguir ingressos, sinó a com gestionem les despeses perquè han d’aprendre que tot té un cost. A partir d’això també aprendran a comprar” “Son majors d’edat i hem de respectar les seves decisions”</i>
Assessorament i acompanyament en l’educació formal i en la formació laboral	<i>“Hi ha diferents criteris que treballem: un de bàsic i principal és que han d’acabar allò iniciat. No podem deixar les coses a mitges” “Intentem millorar les seves capacitats i competències com a garantia d’èxit” “L’educació és l’element que no només garantirà l’èxit de tot aquest procés, sinó que evitarà el fracàs en aquest procés” “Busquem varis camins dintre de la formació reglada, però tots porten a la mateixa finalitat: No quedar exclosos per no tenir formació”</i>
Vinculació efectiva i afectiva	<i>“L’únic requisit per entrar és que siguin ells els que fan una demanda explícita, perquè nosaltres ens vinculem amb ells a través d’un projecte”</i>

<p>Vinculació efectiva i afectiva (continuació)</p>	<p><i>“S’ intenta mantenir les xarxes que tenen. Moltes vegades es canvia de lloc i s’ intenten mantenir, però és difícil”.</i> <i>“L’ actualitat facilita mantenir el contacte, ja que les distàncies s’ han escurçat”</i> <i>“Nosaltres no busquem crear un vincle a llarg temps. Aquest no és el nostre objectiu. El què volem és que marxin”</i> <i>“El vincle no és l’ afectiu, és un vincle voluntari. Has de conflictivitzar. Aquí hi són voluntàriament, de nosaltres no se’ n fuguen, marxen. Després ja intentem parlar i veure què fem”</i></p>
<p>Dol, trencaments, pors i solitud</p>	<p><i>“Al fer els 18 anys, persones que han estat tutelades per l’ administració, normalment viuen una situació d’ angoixa: - Què serà de mi quan perdi aquests educadors, aquest tutor, aquest lloc on he viscut? I les reaccions són molt diferents”</i> <i>“Intentem transmetre que els 18 anys no és un trencament total. Significa que amb aquest suport que t’ oferim, amb nosaltres, pots continuar el projecte que has començat”</i> <i>“- Qui són aquestes noves persones que hi ha al meu voltant? Això també provoca angoixa ... aquesta sensació de solitud”</i> <i>“La solitud és la feina que aborda l’ educador que està a la trinxera”</i> <i>“Els educadors esperen que siguin els nanos els que vinguin, perquè se senten sols. Ja són ells els que venen, tot i que de vegades és l’ educador qui hi ha d’ anar”</i> <i>“Últimament notem que hi ha més por, ja que tot depèn del què t’ espera quan veus que tots els teus companys no tenen feina”</i> <i>“Es tornen a repetir les sensacions dels 18 anys”</i></p>
<p>Rols, imatge i percepció pròpia i social</p>	<p><i>“La possibilitat de retorn a la família sempre és present. Moltes vegades culpabilitzen a l’ administració de la seva situació”</i> <i>“Majoritàriament tenen la sensació que tenen més temps, encara que sigui el mateix. – I per què? Doncs perquè no el comparteixen”</i></p>
<p>Valoració i/o durada de l’ ús dels recursos</p>	<p><i>“Som serveis de transició, des que entren saben que han de sortir i tots els dies se’ ls prepara per sortir. Ho saben tots però se’ ls hi oblida”</i> <i>“El temps d’ estada als pisos s’ ha allargat (i no és perquè estiguin més còmodes, estan cansats de tants educadors). No troben alternativa”</i> <i>“Tenim expulsions i no tenen per què ser un fracàs”</i></p>

	<p><i>“Cal tenir més espais individuals (cuina, lloc d’estudi, rentadores, etc) adaptades a cada necessitat i a cada persona”</i></p>
--	---